

ΜΩΑΜΕΘ Β'. Ο ΠΟΡΘΗΤΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΑΣΙΚ ΠΑΣΑ ΖΑΝΤΕ

Ἐν τῶν μᾶλλον ἐνδιαφερόντων παλαιῶν ἱστορικῶν ἔργων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, εἶναι καὶ ἡ γνωστὴ τοῖς τουρκολόγοις ὑπὸ τὸν τίτλον «Χρονικὸν τῆς Δυναστείας τοῦ Ὀσμάν» ἱστορία τοῦ Ἀσικ Πασᾶ Ζαντέ. Ὡς συγγραφεὺς της φέρεται ὁ Ντερβίς Ἀχμέτ Ἀσικῆ ἢ κοινῶς Σεῖχ Ἀχμέτ¹. Ὁμιλῶν ὁ ἴδιος περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ ἐν τῷ Χρονικῷ του², ἀντεπικαλεῖται «Ντερβίς Ἀχμέτ Ἀσικῆ, ἴμπν Σεῖχ Γιαχιά, ἴμπν Σεῖχ Σουλεϊμάν, ἴμπν Μπαλῆ Ἀσικ Πασᾶ, ἴμπν Μουχλὶς Πασᾶ, ἴμπν Μπαμπᾶ Ἰλιάς».

Κατὰ ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου ἐπίσης, ἐγεννήθη εἰς τὴν κωμόπολιν Ἐλβάν Τσελεμπῆ τοῦ σαντζακίου τῆς Ἀμασειᾶς τοῦ Πόντου³. Ὡς ἔτος τῆς γεννήσεώς του ἀναφέρεται τὸ 803 ἔγ. (: 1401), ἀφ' οὗ ὁ ἴδιος πάλιν, ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του⁴, λέγει κατὰ λέξιν: «Ὅτε εὐρισκόμην εἰς τὸ ὀδηγηκοστὸν ἔκτον ἔτος τῆς ἡλικίας μου, ὁ σουλτάνος Βαγιαζήτ Χάν ἐπολιορκῆσε τὸ Μπογδιάν⁵». Γνωρίζοντες ὅτι ἡ πολιορκία αὕτη ἐγένετο τῷ 889 ἔγ. (: 1484)⁶, εὐκόλως συμπεραίνομεν ὅτι ὁ ἱστορικὸς μας ἐγεννήθη τῷ 803, ὅσον καὶ ἂν αἱ διάφοροι τῆς ζωῆς του περιπέτεια μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἔχωμεν ἀμφιβολίας περὶ τούτου, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι εἰς ἡλικίαν δέκα τριῶν μόλις ἔτων παρηκολούθει τὰς ἐκστρατείας τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων, ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει ἐν τῇ ἱστορίᾳ του⁷.

Οἱ Τοῦρκοι ἱστορικοὶ, θεωροῦντες τὴν ἀναγραφὴν αὐτὴν ὡς ἐσφαλμένην, παραδέχονται τὸ ἔτος 803 ἔγ. ὡς ἔτος γεννήσεώς του, πιστεύοντες ἐν τούτοις ὅτι τῷ 816 ἔγ. (: 1414), εὐρισκόμενος ἐν Γκέϊβε⁸, ἠσθένησε καὶ ἐνοσηλεύθη εἰς τὴν οἰκίαν ἱμάμη τινὸς Ἰλιάς Γιαχσῆ, ὀπόθεν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γενέτειράν του. Ἐν Ἐλβάν Τσελεμπῆ παρέμεινε μέχρι τοῦ 825 ἔγ. (: 1423), ὀπότε, παραλαβὼν αὐτὸν ὁ μέχρι πρό τινος ἐγκά-

¹ «Ἱστορία Ἀσικ Πασᾶ Ζαντέ», ἔκδ. Ὑπ. Παιδ. Κων/πολις 1915, Πρόλογος Ἀλῆ, σελ. γ'.

² Αὐτόθι, σελ. 1.

³ Αὐτόθι, σελ. 97.

⁴ Αὐτόθι, σελ. 35.

⁵ Πρόκειται περὶ τῆς Μολδαβίας.

⁶ «Τάτζ-οῦλ-Τεβαρίχ», ἔκδ. Ἐθν. Τυπογρ. Κων/πολις 1864, σελ. 41, «Ἱστορία Νισαντζῆ», ἔκδ. Ἐθν. Τυπ. Κων/πολις 1863, σελ. 188.

⁷ Αὐτόθι, σελ. 84.

⁸ Πόλις τῆς Τουρκίας ἐν τῷ νομῷ Νικομηδείας. Ἐπὶ βυζαντινῶν ἐκαλεῖτο τὸ Κύβαλον ἢ τὰ Κύβαλα.

θειρκτος ἐν Εὐδοκιάδι Μιχάλογλου Μεχμέτ Βέης, τὸν μετέφερον εἰς τὸ παρὰ τὸν ἐν Βιθυνίᾳ Ρύνδακον ποταμὸν ὀθωμανικὸν στρατόπεδον τοῦ Μουράτ Β'.¹

Πόσον διάστημα καὶ ὑπὸ ποίαν ιδιότητα παρέμεινεν ἐκεῖ, ἄγνωστον. Κατὰ τὸ 841 ἐγ. (: 1438), τὸν συναντῶμεν ἐν Ἰκονίῳ² καὶ ὀλίγον ἀργότερον εἰς Σκόπια, ὁπόθεν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Σερβίας ἐκστρατείαν³. Ἐν ἔτος ἀργότερον, τῷ 842 ἐγ. (: 1439), συμμετέχει εἰς τὴν παρὰ τὴν Νικόπολιν μάχην κατὰ τῶν Οὐγγῶν⁴, καὶ τῷ 1442 εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἐρμανουπόλεως, καθ' ἣν ὁ Οὐννάδης, ἐπελθὼν πρὸς σωτηρίαν τοῦ φρουρίου, ἐνίκησε τοὺς Τούρκους, ἀπολέσαντας 20 χιλ. στρατοῦ⁵. Τῷ 848 ἐγ. (: 1445) παρίσταται εἰς τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει ἐξέγερσιν τῶν γενιτσάρων⁶, μετὰ ἐν ἔτος λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ἔφοδον καὶ κυρίευσιν τῶν τειχῶν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Παλαιῶν Πατρῶν⁷, καὶ τῷ 852 ἐγ. (: 1449) ἐπιστρέφει ἐκ νέου εἰς Σκόπια, ὅπου καὶ παραμένει μέχρι τοῦ ἔτους 874 ἐγ. (: 1470)⁸, ἐποχὴν, καθ' ἣν παρίσταται εἰς τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς του Ραμπιά Χατοῦν μετὰ τινος μαθητοῦ του, τοῦ δερβίσου Σεῖντουλαγιέτ⁹.

Κατὰ δυστυχίαν, ἡ πέραν τοῦ ἔτους αὐτοῦ ζωὴ τοῦ ἱστορικοῦ μας παραμένει ἄγνωστος. Πιστεύεται ὅτι ἐτελεύτησε τὸ ἔτος 924 ἐγ. (: 1518), χρονολογίαν ἀναγραφομένην εἰς ἐπιγραφὴν τινὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μανσωλείου τοῦ οἴκου Ἀσίκ Πασᾶ. Λαμβανομένου ὅμως ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐγεννήθη τῷ 803 ἐγ. (: 1401), γεγογὸς ἀναμφισβήτητον, δὲν δυνάμεθα, ἡμεῖς τοῦλάχιστον, νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἱστορικός μας ἔζησε πλεόν τῶν ἑκατὸν ἐτῶν, τὴν ἀμφιβολίαν μας δὲ αὐτὴν ἐνισχύουν καὶ αἱ βιογραφικαὶ πληροφορίες περὶ αὐτοῦ, τὰς ὁποίας συναντῶμεν εἰς τὸ περισπούδαστον ἱστορικὸν ἔργον «Χαντικὰτ-οὔλ-Δζεβαμῆ», καθ' ὃς φέρεται ὡς ἀποθανὼν τὸ ἔτος 846 ἐγ. (: 1443)¹⁰. Τοῦτο βεβαίως δὲν δύναται νὰ εἶναι

¹ Αὐτόθι, σελ. 151.

² Αὐτόθι, σελ. 153.

³ Αὐτόθι, σελ. 97.

⁴ Αὐτόθι, σελ. 135.

⁵ Αὐτόθι, σελ. 148.

⁶ Αὐτόθι, σελ. 149.

⁷ Αὐτόθι, σελ. 151.

⁸ Αὐτόθι, σελ. 154.

⁹ Τὴν πληροφορίαν αὐτὴν συναντῶμεν εἰς τὸ χειρόγραφον ἱστορικὸν σύγγραμμα : Ἄ ν ο ν ὕ μ ο υ, «Τερτζουμέι - Μουναζιπ», Βιβλιοθ. Ἐσάτ ἐγ. ἀριθμ. 2427, σελ. 13—14.

¹⁰ «Χαντικὰτ - οὔλ - Δζεβαμῆ», ἔκδ. Ἰνσ. Παιδ. Κων/πολις 1864 τ. Α', σ. 153.

ὀρθόν, ἀφ' οὗ ὁ ἱστορικὸς ἀναγράφει εἰς τὴν ἱστορίαν του καὶ τὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Ἐτέρα σημείωσις ἐν τῷ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Ἐσῶτ ἐφέντη καὶ ὑπ' ἀριθμ. 2247 κατακειμένῳ χειρογράφῳ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω ἔργου, ἀναφέρει ὡς ἔτος θανάτου τοῦ Ἄσικ Πασᾶ Ζαντέ τὸ 886 ἔγ. (1482), ὅπερ καὶ πάλιν ἀπίθανον, καθ' ὅσον ἐν τῷ Χρονικῷ του ἀναγράφονται ὅλα τὰ μέχρι τοῦ ἔτους 908 ἔγ. (: 1503) γεγονότα τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ σοφὸς Χάμιερ, ἐν τῇ «Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας»¹, ὁμιλῶν περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἄσικ Πασᾶ, ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «... Ὁ συγγραφεὺς ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν Δεσβὶς Ἀχμέτ Υἱὸν τοῦ Ἰαγιά, υἱοῦ τοῦ Σουλεϊμάν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἄσικ Πασᾶ. Ὁ δεσβίσης οὗτος, ὀνομαστὸς ἀσκητικὸς ποιητής, ἤκμαζεν ἐπὶ Βαγιαζήτ τοῦ Β'» καὶ ὀλίγον κατωτέρω: «ὁ συγγραφεὺς ἤκμαζεν ἐπὶ Μουράτ Α', ἠρῦσατο δὲ ἀπὸ τοῦ σέχῃ Ἰακτζῆ υἱοῦ τοῦ Ἐλιᾶ, ἱμάμη τοῦ σουλτάνου Ὀρχάν, τὰ διάφορα γεγονότα τῆς ἱστορίας τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους». Γνωστοῦ ὅμως ὄντος ὅτι ὁ Μουράτ Α' ἀνεκηρύχθη σουλτάνος τῷ 761 ἔγ. (: 1360) καὶ ἔδολοφονήθη τῷ 791 ἔγ. (: 1390)², ὁ δ' ἱστορικὸς μας ἐγεννήθη τῷ 803 ἔγ. (: 1401), ὁ Χάμιερ σφάλεται. Τὸ πιθανώτερον εἶναι, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐν λόγῳ ἱστορίας ἐγεννήθη τῷ 1401 καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 1504 ἢ 1505. Τὰς χρονολογίας αὐτὰς ἀποδέχονται καὶ οἱ σύγχρονοι τοῦρκοι ἱστορικοί, ὡς καὶ ὁ πρῦτανις αὐτῶν Ἀχμέτ Ρεφίκ ἐν τῇ μονογραφίᾳ του «Ἄσικ Πασᾶ Ζαντέ»³.

Τὴν χρονογραφίαν του ἤρχισε συγγράφων ὁ Ἄσικ Πασᾶ Ζαντέ τῷ 889 ἔγ. (: 1484)⁴, διαιρέσας αὐτὴν εἰς ἑκατὸν ἐξήκοντα ἑξ κεφάλαια. Τὰ γεγονότα τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Βαγιαζήτ Α' (1299—1389), ἠρῦσθη ἐκ τοῦ σείχου Γιαχσῆ, υἱοῦ τοῦ σείχου Ἐλιᾶς, ἱμάμη τοῦ σουλτάνου Ὀρχάν, ὅστις ἔμαθεν αὐτὰ παρὰ τοῦ πατρός του⁵, τὰ τῆς μάχης τοῦ Βαγιαζήτ καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Οὐγγαρίας Σιγισμόνδου, παρὰ τὴν μικρὰν Νικόπολιν, κατέγραψεν ἐπὶ τῇ βάσει ἀφηγήσεων πολεμιστοῦ τινος, τοῦ Τιμουράτ, Οὐμούρ Βέη⁶· τὰ τῆς ἡττης τῶν ὀθω-

¹ Χάμιερ, Ἱστορία Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, Μετάφρ. Κ. Κροκιδᾶ, Ἀθήνησι 1870 Τόμος Α', εἰσαγωγή, σελ. λζ'.

² Μητροπολίτου Νεοκασσαρείας Ἀμβροσίου, Ἱστορία τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους, Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1911, σελ. 48.

³ Ἀχμέτ Ρεφίκ, Ἄσικ Πασᾶ Ζαντέ, ἔκδοσις Καναάτ, Κων/πολις 1932, σελ. 6—7.

⁴ Ἱστορία Ἄσικ Πασᾶ Ζαντέ», ἔκδ. Ὑπ. Παιδείας, Κων/πολις 1915, κείμενον, σελ. 35.

⁵ Αὐτόθι, σελ. 84.

⁶ Αὐτόθι, σελ. 66. Ἀχμέτ Ρεφίκ, «Ἱστορία τῶν Ὀσμανιδῶν», ἔκδ. Ἱστορ. Ἐταιρ., Ἀγκυρα 1937, σελ. 66.

μανῶν, κατὰ τὴν παρὰ τὴν Ἄγκυραν μάχην μετὰ τοῦ Ταμερλάνου, ὡς καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα γεγονότα ἐπληροφορήθη παρὰ ἀτόμου τινὸς —δυστυχῶς ὁ ἱστορικός δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομά του— τὸ ὁποῖον συμμετεῖχεν εἰς τὴν ἐν λόγῳ μάχην καὶ ἐχρημάτισεν ἀργότερον, ἐπὶ Μεχμέτ Α΄ τοῦ Ἰσελεμπῆ, «ντιζντάρης» (: φρούραρχος) τοῦ φρουρίου τῆς Ἀμασείας καὶ ἐπὶ σουλτάνου Μουράτ Β΄. «ναΐμπης» (: διοικητής, ἐπίτροπος) τῆς Βιθυνίας¹. Τὰ μετέπειτα γεγονότα ἀπὸ τῆς μάχης Μουράτ Β΄ μετὰ τοῦ πρίγκητος Μουσταφᾶ, παρὰ τὸν Ρύνδακον ποταμὸν², μέχρι τῶν τοῦ ἔτους 908 ἔγ., ἧτοι μέχρι τοῦ 1503, ἐπὶ Βαγιαζήτ Β΄, κατέγραψε λεπτομερῶς παρακολουθήσας αὐτὰ αὐτοπροσώπως, ὡς καὶ ὁ ἴδιος ἀναφέρει³.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τίτλον τοῦ ἔργου, οὗτος παρουσιάζεται διαφορετικὸς εἰς τὰ γνωστὰ μέχρι σήμερον χειρόγραφα. Οὕτως, ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς βιβλιοθήκης τῶν Ἀνακτόρων τοῦ Τὸπ-Καποῦ καὶ εἰς τὴν τρίτην αὐτοῦ σελίδα, συναντῶμεν τὸν τίτλον «Τεβαρίχι Ἄλι Ὀσμάν» (: Χρονικὸν τῆς δυναστείας τοῦ Ὀσμάν). Εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ ἀπαντᾶται ὁ τίτλος «Κιατίπ-οῦλ τεβαρίχ Ἄλ Ὀσμάν Ἀσίκ Πασᾶ» (: Ἱστορικὴ Βίβλος τῆς δυναστείας τοῦ Ὀσμάν, ὑπὸ Ἀσίκ Πασᾶ). Ἐξ ἄλλου, ὁ σοφὸς Κιατίπ Ἰσελεμπῆ, ὁ γνωστὸς εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον τῆς Δύσεως ὡς Χατζῆ Κάλφα, εἰς τὸ περισπούδαστον ἔργον του «Κέσφ-οῦλ-δζουνοῦν»⁴, ἀναγράφει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργον ὡς «Ταρίχι Ἄλι Ὀσμάν» (: Ἱστορία τῆς δυναστείας τοῦ Ὀσμάν)⁵. Ὁ Χάμμερ τέλος, εἰς τὴν «Ἱστορίαν τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας», τὸ ἀναφέρει ὡς «Ταρίχ Ἀσίκ Πασᾶ Ζαντέ» (: Ἱστορίαν τοῦ Ἀσίκ Πασᾶ Ζαντέ)⁶.

Ὁ ἴδιος συγγραφεὺς ἐν τούτοις οὔτε ἐν τῷ προλόγῳ του οὔτε καὶ ἐν τῷ κειμένῳ τῆς χρονογραφίας του ἀναφέρει τίτλον, ἀρκούμενος νὰ ση-

¹ Αὐτόθι, σελ. 89.

² Αὐτόθι, σελ. 97.

³ Αὐτόθι, σελ. 1 : «Ἐγώ, ὁ ταπεινὸς δευβίσης Ἀχμέτ Ἀσίκ, εἶδον, παρηκολούθησα καὶ κατέγραψα ὅλας τὰς πράξεις αὐτοῦ (: τοῦ Μουράτ Β΄), τοὺς ἱεροὺς του πολέμους, τὰς περιπετείας του, τὴν ἐνθρόνισίν του, τὰς φιλονικίας του . . . ».

⁴ Θεωρεῖται τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Κιατίπ Ἰσελεμπῆ. Γραφὲν ἀραβιστί, εἶναι εἶδος βιβλιογραφικῆς ἐγκυκλοπαιδείας τῆς ἀραβικῆς, περσικῆς καὶ τουρκικῆς φιλολογίας. Παραθέτει τίτλους 14501 βιβλίων καὶ βιογραφικὰς σημειώσεις 9512 συγγραφέων. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ καὶ ὁ σοφὸς Χάμμερ ἔγραψε τὴν ἐν Λειψία τῷ 1804 ἐκδοθεῖσαν «Encyclopädische Übersicht der Wissenschaften des Orients».

⁵ «Κέσφ-οῦλ-δζουνοῦν», ἔκδ. Ὑπ. Παιδ. Κων/πολις 1895, Τ. Α, σ. 218.

⁶ Χάμμερ, Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, μετάφρ. Κ. Κροκιδᾶ, Ἀθήνησι 1870, Τόμος Α΄, εἰσαγωγή, σελ. λζ΄.

μιοὶ ὅτι «ἔγραψε τοὺς ἄθλους» τῶν γόνων τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας.

Τῆς χρονογραφίας ταύτης ὑπάρχουν γνωστὰ μέχρι τοῦδε τέσσαρα χειρόγραφα, διαφόρου περιεχομένου καὶ μορφῆς. Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν ἐναπόκειται εἰς τὸ τμήμα χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τῶν Ἀνακτόρων τοῦ Τὸπ-Καποῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὑπ' ἀριθμὸν 478, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἐν Βατικανῷ χειρόγραφον, ἐγένετο ἡ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς Τουρκίας, τῷ 1915, καὶ ἐπιμελεία τοῦ βιβλιοθηκαρίου τοῦ τότε αὐτοκρατορικοῦ μουσείου Ἀλῆ Βέη ἐκδοσις. Ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀναγράφονται τὰ μέχρι τοῦ ἔτους 1503 γεγονότα τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς ἐπίσης καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ χειρογράφῳ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ.

Τρίτον χειρόγραφον, περιέχον τὰ μέχρι τοῦ 890 ἐγ. (: 1485) γεγονότα, εὕρισκετο εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ διασήμου ἐν Ἀνατολῇ λιθογράφου Καγιόλ, ὅστις ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1865, διασπαρείσης τῆς πλουσιωτικῆς βιβλιοθήκης του. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐμελέτησε καὶ ἀντέγραψεν ὁ σοφὸς Μόρτμαν τῷ 1859 καὶ μέχρι τοῦ 1917 εὕρισκετο εἰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ του κ. Γιόχαν Μόρτμαν.

Τέταρτον τέλος καὶ τελευταῖον χειρόγραφον εὕρισκεται εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βιέννης, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐντύπου καταλόγου τῶν χειρογράφων τῆς ἐν λόγῳ βιβλιοθήκης, ἐν σελίδι 206 τοῦ τρίτου τόμου καὶ ὑπ' ἀριθμὸν 982, καὶ περιέχει τὰ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ὄσμάν καὶ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Ὄρχάν (: 1326) γεγονότα.

Τὸ χειρόγραφον τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Τὸπ-Καποῦ ἠγοράσθη παρὰ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως τῷ 1912, καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 395 σελίδας. Ἐκάστη σελίς, διαστάσεων 22×16, ἀποτελεῖται ἀπὸ 13 στίχους, μήκους 11 ἐκ. Ὄνομα ἀντιγραφέως καὶ χρόνος ἀντιγραφῆς δὲν ἀναφέρεται, ἀλλὰ τόσον ἐκ τῆς γραφῆς ὅσον καὶ ἐκ τοῦ χάρτου—ἀρκεταὶ σελίδες εἶναι ἡμικατεστραμμένα ἐκ τῆς ὑγρασίας—δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τοῦτο ἐγράφη περὶ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος.

Τὸ χειρόγραφον τοῦ Βατικανοῦ ἐξ ἄλλου, εἶναι αὐτὸ τοῦτο, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Χάμμερ ἐν τῇ «Ἱστορίᾳ» του λέγει: «. . . Καίπερ ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη ἐρευνήσας, οὐκ ἠδυνήθην ἀνευρεῖν αὐτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Σφύζεται μόνον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ, ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς βασιλείσεως Χριστίνης, ἔνθα ἀνέγνων αὐτὴν καὶ ἐξέλεξα χωρία τινὰ τῆς Ἱστορίας ταύτης.»¹ Ἐγράφη παρ' ἀνωνύμου, ἐν Κωνσταν-

¹ Χάμμερ, Ἱστορία, σελ. λζ'. Ὅπως καὶ ὁ ἴδιος Χάμμερ ἐν σημειώσει 2 τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω σελίδος ἀναφέρει, εὕρισκεται καὶ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην Παρισίων χειρόγραφον, ὅπερ ἀναγράφεται ὡς «Ἱστορία τοῦ Ἀσικ Πασᾶ», πλὴν ὅμως εἶναι ἀνάξιον λόγου ἀπάνθισμα ὀθωμανικῆς ἱστορίας, οὐδεμίαν ἔχον σχέσιν μὲ τὸ Χρονικόν,

τινουπόλει τῷ 1589, καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν σελίδι 489 τοῦ 8ου τεύχους τοῦ ἔτους 1911 τοῦ γαλλικοῦ περιοδικοῦ συγγραμματος «Μουσουλμανικὸς Κόσμος», δημοσιευομένην βιογραφίαν τοῦ ἱστορικοῦ.

Τὸ γεγονός τέλος ὅτι ὁ σοφὸς τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἱστορικὸς Χάμιερ δὲν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἄλλου, τοῦ τετάρτου χειρογράφου τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βιέννης (κατάλογος χειρογράφων, ἀριθμ. 982), ἀποδεικνύει ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἢ ἐν λόγῳ βιβλιοθήκῃ ἐπρομηθεύθη μετὰ τὸ ἔτος 1828, δεδομένου ὅτι ἡ Ἱστορία τοῦ Χάμιερ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Πέστη τῷ 1827.

Εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ἐκάστου κεφαλαίου, ὁ συγγραφεὺς παραθέτει ἀνὰ δύο τετράστιχα ἐν εἶδει περιλήψεως καὶ εἰς γλῶσσαν ἀπλουστάτην τουρκικὴν.

Ἐν τῇ κατωτέρῳ μεταφράσει παραλείπω τοὺς στίχους αὐτοὺς, ὡς καὶ κεφάλαιά τινα ἀναφερόμενα εἰς γεγονότα οὐδεμίαν ἔχοντα ἱστορικὴν σημασίαν. Βεβαίως ὁ μελετητὴς δὲν θὰ εὕρῃ εἰς τὸ μεταφραζόμενον τμήμα τοῦ «Χρονικοῦ» ἱστορικὰς πληροφορίας ἰδιαζούσης σημασίας, οὔτε καὶ ἄγνωστα γεγονότα, τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι καὶ περιττὴ ἢ μετὰφρασίς του, δεδομένου μάλιστα, ὅτι, μετὰ τὴν «Ἱστορίαν» τοῦ Κριτοβούλου, τὴν «Ἱστορίαν» τοῦ Τουρσοῦν βέη¹ καὶ τὸ «Χρονικὸν τῆς Ἀλώσεως» τοῦ Τατζῆ Ἰζαφὲρ Ἰσελεμπῆ², εἶναι ἡ μόνη ἀθνητικὴ διήγησις τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μωάμεθ Β', τοῦ νεαροῦ πορθητοῦ τῆς Βασιλευσύσης.

«ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΤΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΣΜΑΝ»

Βιβλίον Η'.

Βασιλεία Μεχμέτ Β', τοῦ Πορθητοῦ³

Κεφάλαιον.—Ἐν αὐτῷ ἐκθέτω τίνι τρόπῳ ὁ σουλτάνος Μεχμέτ, υἱὸς τοῦ προηγουμένου σουλτάνου Μουράτ, ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ἐν Ἀδριανουπόλει, πότε μετέβη εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ποῦ διέμεεν.

Ἡμέραν τινά, ἐν ἔτει ἐγείρας 855 (: 1451), ἐνῶ ὁ σουλτάνος Μου-

¹ Τ ο υ ρ σ ο ῦ ν Β έ η. δεφτερδάρη τοῦ Μεχμέτ Β': «Ταρίχι ἔβουλ Φέτζ σουλτάν Μεχμέτ Χάν». Ἔκδ. Ἱστορ. Ἐπιτρ. Τουρκ. Κων/πολις 1913.

² Χειρόγραφον βιβλιοθήκης Χαλῆς ἐφ. Ἐξεδόθη παρὰ τῆς Ἱστορ. ἐπιτροπῆς τῆς Τουρκίας τῷ 1915.

³ Χειρόγραφον Βιβλιοθ. Ἀνακτ. Τὸπ-Καποῦ, σελ. 247—318. Ἔκδοσις Ἰνστιτούτου Παιδείας, Κων/πολις 1915, σελ. 139—218.

ράτ, ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ ἀνά τὴν πόλιν¹ περιπάτου του, διήρχετο τὴν παρὰ τὴν Νῆσον² γέφυραν, συνήντησε δερβίσην τινά, ὅστις τῷ εἶπε: «Πατισάζ! Ἐλάχισται αἱ ἡμέραι σου. Μεταμελήθητι!». Στραφεὶς τότε ὁ ἡγεμὼν πρὸς τὸν Γιουρκέδς πασάν³ τῷ εἶπε κατὰ λέξιν: «Ἔσο μάρτυς· μετανοῶ διὰ τὰ ἁμαρτήματά μου!» καὶ καλέσας τὸν Ἰσχάκ πασάν⁴, τὸν ἠρώτησεν ἐὰν ἐγνώριζε τὸν δερβίσην. Ἐκεῖνος ἐπροθυμοποιήθη νὰ τὸν πληροφορήσῃ ὅτι ἦτο ἐκ τῶν δοκίμων δερβισῶν τοῦ ἐν Προύσῃ τάγματος τοῦ Ἐμίρ Σουλτάν⁵. Κατηφῆς καὶ περιφροντις, ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου ἠσθάνθη σκοτοδίνην καὶ, καλέσας τὸν Χαλίλ⁶, ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιτροπιάν τοῦ θρόνου καὶ ἀνέδειξεν ὡς διάδοχόν του τὸν υἱόν του Μεχμέτ. Παραμεινας δὲ κληνῆρης ἐπὶ τριήμερον, ἐξέπνευσε τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἄγων τὸ τεσσαρακοστὸν ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας του⁷. Εἰδοποιήθη τότε ὁ υἱὸς του Μεχμέτ, ὅστις ἔφθασε τὴν δεκάτην

¹ Ἐννοεῖ τὴν Ἀδριανούπολιν.

² Πρόκειται περὶ τῆς νησίδος Γκαιοῦρ Ἀδᾶ, τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ.

³ Ἐθνοσύμμενος τοῦ Μουράτ, διοικητὴς ἐν Μικρᾷ Ἀρμενίᾳ. Ἐτυχε τοῦ προνομίου νὰ ἐκδίδῃ ἴδιον νόμισμα, τὸ «Γιουρκέδς Κεσεσί». (Μ α ν σ ο υ ρ ῆ Ζ α ν τ ῆ Μ ο υ σ τ α φ ᾶ π α σ ᾶ, «Νεταγίτζ-οὐλ-βουκουάτ», ἔκδοσις β΄, Κωνσταντινούπολις 1911, σελ. 34).

⁴ Οὗτος ἦτο Ἕλλην τὸ γένος βεζύρης τῆς Τουρκίας, ἐπὶ Μεχμέτ Β΄ καὶ Βαγιαζήτ Β΄. Διατελέσας κατ' ἀρχὰς διοικητὴς διαφόρων ἐπαρχιῶν, προήχθη τῷ 1470 εἰς βεζύρην, καὶ ὡς τοιοῦτος κατέστειλε τὴν ἐν Ἀνατολῇ ἐπανάστασιν τοῦ Καραμάνογλου καὶ ἄλλων. Ἐπαύθη τῷ 1472 κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Οὐζούν Χασάν καὶ τῷ 1482 ἐκλήθη ἐκ νέου εἰς τὸ πρωθυπουργικὸν ἀξίωμα. Παραιτηθεὶς μετὰ διαιτίαν, ἀπεστάλη βαλῆς εἰς Θεσσαλονίκην ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῷ 1485.

⁵ Διάσημος μουσουλμάνος θεολόγος, γεννηθεὶς ἐν Βουχάρα, ὁπόθεν μετηνάστευσε εἰς Κων/πολιν. Ἐκεῖ ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ σουλτάνου Βαγιαζήτ Α΄, ὅστις ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα του. Ἐδίδαξεν ἐν Προύσῃ, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῷ 1430.

⁶ Πρόκειται περὶ τοῦ Ἰζάνταρλη Χαλίλ πασᾶ, βεζύρου τοῦ Μουράτ Β΄ (1492) καὶ μετέπειτα τοῦ Μωάμεθ Β΄. Λέγεται ὅτι προέβαλεν ἀντιρροήσεις εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πορθητοῦ νὰ καταλάβῃ τὴν Κων/πολιν καὶ ὡς ἐκ τούτου ὀργισθεὶς ὁ σουλτάνος τὸν ἀπεκεφάλισε τῷ 1453. (Ἰδε: Χ ἄ μ μ ε ρ, τόμ. Β΄, σελ. 182).

⁷ Ὁ θάνατός του ἐπῆλθε τὴν 3 Φεβρ. 1451. Σχετικῶς, τόσον οἱ ἡμέτεροι Ν ε ο κ α ι σ α ρ ε ἰ ἄ ς Ἀ μ β ρ ὀ σ ι ο ς (Ἱστορία τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους, Κων/πολις 1911, σελ. 107) καὶ Ἀ β ρ . Β α π ο ρ ἰ δ ῆ ς (Ἐπιτομὸς Βιογραφικῆ Ἱστορίας τῶν Σουλτάνων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, Κων/πολις 1887, ἔκδ. β΄, τεῦχος Α΄, σελ. 71), ὅσον καὶ οἱ ξένοι Σ λ ο υ μ π ε ρ ζ ῆ (Ἰστορία Κων/πόλεως, ἔκδ. γαλλικῆ, Παρίσιοι 1926, σελ. 3). Χ ἄ μ μ ε ρ (Ἱστορία Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας, Μετάφρ. Κροκιδᾶ, Ἀθήνησι 1870, τόμ. Β΄, σελ. 163—164), ἀναγράφουσι ὅτι «... ἐνῶ συνεποσίαζε μετὰ φίλων, ἀπέθανεν ὑπὸ ἀποπληξίας». Τὴν πληροφορίαν ἐν τούτοις αὐτὴν διαφεύδουσι τὰ γραφόμενα τοῦ Ἀσίκ Πασᾶ Ζαντέ, ὡς καὶ τοῦ Μανσουρή Ζαντέ Μουσταφᾶ πασᾶ (Νεταγίτζ-οὐλ-βουκουάτ, ἔκδ. Β΄, σελ. 40), κατὰ τὰ ὅποια, ὁ Μουράτ, ἀσθενήσας αἰφνιδίως, παρέμεινε κληνῆρης ἐπὶ τριήμερον.

τρίτην ἡμέραν¹, ἐνῶ, καθ' ὄλον αὐτὸ τὸ διάστημα, οἱ διάφοροι πασάδες ἐφρόντιζον νὰ κρατῶσι μυστικὸν τὸν θάνατον τοῦ μονάρχου καὶ πρὸς τοῦτο δὲν ἐπέτρεπον νὰ τὸν πλησιάσῃ οὐδεὶς, συνεσκέπτοντο διαρκῶς καὶ συνεκάλουν τὸ διβάνιον, διένεμον τιμάρια εἰς τοὺς ἰσχυροὺς καὶ τοὺς προὔχοντας καὶ «σεριπέτια»² εἰς τὸν λαόν, ἐκάλουν ἰατροὺς καὶ διασήμους ἱμάμας.

Μετὰ παρέλευσιν δέκα τριῶν ἡμερῶν ἀκριβῶς, ἀφίχθη ὁ υἱὸς τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἀνακηρυχθεὶς σουλτάνος, ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου θρόνου, τότε δὲ μόνον ὁ λαὸς ἐπληροφορήθη τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως. Μετὰ τὸν ἐνθρονισμὸν του, ἀπέστειλε τὸν νεκρὸν τοῦ πατρὸς του εἰς Προῦσαν, διατάξας τῷ Ἰσῆκ πασᾶ νὰ συνοδεύσῃ καὶ νὰ θάψῃ αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Τὸν μικρὸν ἀδελφόν του, τὸν γεννηθέντα ἐκ τῆς κόρης τῶν Ἰσφενδιάρ³, θεωρήσας περιττόν, ἀπέστειλε πλησίον τοῦ πατρὸς της, ὡς ἐπίσης ἀπέπεμψε καὶ τὰς μητριὰς αὐτοῦ⁴. Τοὺς πενθοῦντας δὲ διὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του ἀπεμάκρυνεν ἐκ τῆς πόλεως, ἐνῶ ταυτοχρόνως ὁ ἴδιος ἀνελάμβανεν, ἐν μεγαλοπρεπεστάτῃ τελετῇ, τὴν διοίκησιν καὶ ἀρχὴν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως διεδόθη εἴδησις, καθ' ἣν ὁ Καραμάνογλου Ἰμπραήμ Βέης, ἀπέστειλεν ἓνα τῶν υἱῶν του εἰς Κιουτάχλιαν (: Κοτύαιον) παρὰ τῷ ἡγεμόνι Κερμιάν, ἄλλον εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἀϊδίν⁵, τρίτον εἰς τὴν χώραν τῶν Μέντεσε, ἵνα ἐξεγείρωσι τοὺς ἀπογόνους τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν εἰς ἐπανάστασιν, ἐνῶ ὁ ἴδιος διηυθύνθη πρὸς τὴν πόλιν Ἀλαιέ⁶. Ὅμως τῇ πληροφορίᾳ ταύτῃ, ὁ Μεχμέτ ἀνέδειξε τὸν Ἰσῆκ πασᾶν τοπάρχην (: Βεϊλέρ Βέην) Ἀνατολῆς καὶ ἐξῆλθε μετ' αὐτοῦ πρὸς συνάντησιν τοῦ Ἰμπραήμ Βέη. Ἀφίχθεις μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς Προῦσαν, διέλυσε τοὺς νόθους υἱοὺς τοῦ Καραμάνογλου. Ἐκεῖθεν διηυθύν-

¹ Εὐρίσκετο ἐν Μαγνησίᾳ.

² Γλυκὰ ποτά.

³ Οἰκογένεια Τούρκων δυναστῶν, ἀναφανέῖσα ἐν Παφλαγονίᾳ καὶ εἰς τὰ παρὰ τὴν Πόντου κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐμφανίσεως τῶν Ὀσμανιδῶν, ἰδρύσασα δὲ κράτος ἰσχυρὸν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, μετὰ πρῶτευσαν τὴν Κασταμονήν, ἐπονομασθεῖσαν τότε Ροῦμ-Μπαγντάτ (= Ἑλληνικὴ Βαγδάτη).

⁴ Ὁ Μωάμεθ εἶχε μητέρα εὐτελεῖ, ἐκ δούλων προερχομένην. Ἐκ τῶν μητριῶν αὐτοῦ, τὴν ἐκ τοῦ Ἰσφενδιάρ ἐξέδοτο δούλω, τὴν δὲ σερβίδα Μάρω, θυγατέρα τοῦ Μπράνκοβιτς, ἀπέστειλεν εἰς τὸν πατέρα αὐτῆς.

⁵ Ἀϊδίν Ἰλῆ : Χώρα τοῦ Ἀϊδίν, ἔχουσα κατ' ἀρχὰς ὡς πρῶτευσαν τὴν Ἐφεσον.—Ἡ πόλις Ἀϊδίνιον (: ἀρχαία πόλις τῶν Τράλλεων) ἐδόθη ὡς τιμάριον εἰς τὸν ἐμίρην Ἀϊδίν.

⁶ Πόλις τοῦ Ἰκονίου, τὸ ἀρχαῖον Κορακίσιον.

θη εἰς Ἄκ-Χισάρ¹, τὸ ὁποῖον καὶ κατέλαβε. Ὅτε δὲ ἀφίχθη εἰς Ἰκόνιον, συνήνητσε τὸν προρρηθέντα Ἰμπραήμ Βέην, ὅστις κλαίων παρεκάλει τὸν τροπαιοῦχον σουλτάνον νὰ τὸν συγχωρήσῃ καὶ ὅστις παραλλήλως ἀπέστειλε καὶ πλούσια δῶρα καὶ χρήματα ἄφθονα εἰς τοὺς βεζύρας, ζητῶν τὴν μεσολάβησίν των. Σαγηνευθέντες δὲ οὗτοι ἐκ τῶν φλωρίων², συνεβούλευον τὸν Μεχμέτ λέγοντες: «Οἱ πρόγονοί σου πολὺ πρὸ σοῦ ἤλθον εἰς τὸ βιλαγιέτιον αὐτὸ καὶ τὸ ἐκυρίευσαν, λυπηθέντες ὅμως ἀργότερον τὸ ἐπέστρεψαν εἰς τὸν ἡγεμόνα του. Ἐναπόκειται εἰς σέ, κραταιότατε πατισάχ, νὰ ἀποδεχθῆς τὴν προσφορὰν τοῦ Καραμάνογλου, ὅστις σοὶ δίδει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καὶ ὑπόσχεται νὰ καταβάλλῃ ἐτήσιον φόρον καὶ ὅτιδήποτε ἄλλο ἐπιθυμῆσης, καὶ νὰ τῷ ἐπιστρέψῃς τὴν χώραν του!». Ὁ βασιλεὺς, πεισθεὶς εἰς τοὺς λόγους τῶν πασάδων, παρέδωκεν ἐκ νέου τὴν πόλιν εἰς τὸν Καραμάνογλου καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν χώραν του³.

Κεφάλαιον. — Ἐν αὐτῷ ἐκθέτω τὰς πράξεις τοῦ βασιλέως, ἐπιστρέψαντος εἰς τὴν χώραν του.

Ἐκφράσας τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἔλθῃ διὰ Καλλιπόλεως εἰς τὴν Ρούμελην, ἐκάλεσεν εἰς σύσκεψιν τοὺς πασάδες καὶ βεζύρας. Οὗτοι δὲ τὸν ἐπληροφόρησαν, ὅτι εἰς τὴν Καλλίπολιν εἶχον καταπλεύσει πλοῖα ἑλληνικά. Τότε ὁ βασιλεὺς διηυθύνθη ἀμέσως εἰς Βιθυνίον, ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὸ παρὰ τὰ στενὰ τῆς Κωνσταντινούπολεως Ἄκτσέ-Χισάρ⁴ καὶ διεπεραιώθη, ὅπως καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑλλήνων⁵. Στρατοπεδεύσας πρὸ τοῦ Ἄκτσέ-Χισάρ, ἐκάλεσε τὸν Χαλήλ πασάν, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀνεκοίνωσε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ κατασκευάσῃ ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ ὑπάρχοντος φρουρίου καὶ ἕτερον. Πράγματι δέ, ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπὲς φρούριον, ἔναντι ἀκριβῶς τοῦ παλαιοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς τοῦ Βοσπόρου ἀκτῆς⁶.

¹ Εἶναι τὸ Φιλομήλιον τῶν ἀρχαίων. Ἡ μεταγενεστέρα Ἀντιόχεια.

² Εἰς τὸ κείμενον ὑπάρχει ἡ λέξις «φλωρί», τὴν ὁποίαν ὁ ἐκδότης μετέτρεψεν εἰς «φλορίν».

³ Ἀκολουθοῦν δύο τετράστιχα, περιλήψις τῶν προηγουμένων, ἅτινα παραλείπω.

⁴ Ἄκτσέ-Χισάρ ὀνομάζουσι οἱ Τούρκοι τὴν Κροΐαν τῆς Ἀλβανίας. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐνιαῦθα πρόκειται περὶ τοῦ Γκιουζελτζέ (Ἀνατόλ)-Χισάρ, τὸ ὁποῖον ἀνήγειρεν ὁ Βαγιαζήτ παρὰ τὴν ἄσιαικὴν ὄχθην τοῦ Βοσπόρου, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου διαπεραιώθη ὁ Μουράτ εἰς Εὐρώπην κατεσκήνωσεν ἐγγὺς τῆς Βάρνης (1444).

⁵ Εἰς τὸ κείμενον ἀναφέρεται ὡς Ρούμ-Ἰλῆ, ἦτοι Χώρα τῶν Ρούμ (: Ἑλλήνων).

⁶ Τὸ ἀποκλήθην κατ' ἀρχὰς Μπογάζ-Κεσέν καὶ ἦδη Ρούμελη-Χισάρ. Ἐνδιαφερούσας πληροφορίας περὶ τῆς ἀνεγέρσεώς του δίδει ὁ Δ ο ῦ κ α ς (Ἱστορία, σελ., 243, ἔκδ. Βόννης).

Τότε ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Ἀκ-Τσαϊρλῆ ὀγλοῦ Μεχμέτ Βέην, διατάξας αὐτὸν νὰ παραβιάσῃ τὰς πύλας τῆς. Ὁ Μεχμέτ Βέης δὲ οὗτος, ἀφικθεὶς πρὸ τῆς πόλεως, συνέλαβεν ἀρκετοὺς πολίτας, ἐνῶ οἱ ἄνδρες τοῦ ἔκλεπτον τὰ ζῶα τῶν πέριξ χωρικῶν. Ἐντρομοὶ οἱ χωρικοί, ἀπετάθησαν εἰς τὸν αὐτοκράτορά των, λέγοντες: «Οἱ Τούρκοι κλέπτουσι τὴν περιουσίαν μας, καταστρέφουσι τὰς κατοικίας μας!». Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἀπήντησεν οὕτω: «Ἡ γειτνίασίς μας μετ' αὐτοῦ ὁμοιάζει μὲ τὴν γειτονίαν ἱέρακος καὶ κόρακος! Μοναδικὸν μέσον πρὸς σωτηρίαν μας ἀπὸ τὰς ὀρμὰς τοῦ Τούρκου, εἶναι ὁ φίλος μῖς Χαλὴλ πασᾶς. Καλὸν θὰ ἦτο νὰ τῷ ἀποστείλωμεν ἰχθῦς!». Πληρώσαντες δὲ τὰς κοιλίας τῶν ἰχθύων διὰ φλωρίων, ἀπέστειλαν αὐτοὺς εἰς τὸν προορηθέντα πασᾶν¹. Εἰς ὅμως ἐκ τῶν ὑπουργῶν τοῦ αὐτοκράτορος, ὀνομαζόμενος «Κουρλούκα» (: Κύρ-Λουκᾶς;) ², οὐδεμίαν ἐμπιστοσύνην ἔχων τῷ Χαλὴλ πασᾶ, ἐδήλωσεν: «Ἄλλοίμονον!.. Ὁ Χαλὴλ θὰ δεχθῆ μὲν τοὺς ἰχθῦς, μὴ ἔχων ὅμως κάμμίαν ἰσχύν, οὐδόλως θὰ συνδράμῃ ἡμᾶς. Ὁφείλομεν νὰ προετοιμαζώμεθα διὰ τὴν μάχην!». Πλὴν ὅμως, ὁ Χαλὴλ ἔλαβε τοὺς ἰχθῦς, ἔφαγεν αὐτοὺς καὶ ἀπέκρυψε τὰς κοιλίας των (: τὸ περιεχόμενον των) εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον αὐτοῦ καί, ἵνα ἱκανοποιήσῃ τὰς ἐπιθυμίας τῶν ἀπίστων, παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου ἀνέφερε σχετικῶς, κατορθώσας νὰ πείσῃ αὐτὸν νὰ ἀναβάλῃ τὴν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔφοδόν του. Πράγματι ὁ βασιλεὺς, εἰπὼν: «Ἄς ἀναμείνωμεν τὸ θέρος! Καὶ ἅς πράξωμεν τότε κατὰ τοὺς ὀρισμοὺς τοῦ Ἄλλάχ!», ἀνεχώρησε δι' Ἀδριανούπολιν, παραγγέλλας τῷ φρουράρχῳ νὰ φροντίξῃ διὰ τὴν ὀχύρωσιν τοῦ φρουρίου.

Μόλις συνεπληρώθησαν αἱ ἐλλείψεις καὶ ὁ ἐφοδιασμός καὶ ἦλθε τὸ θέρος, ὁ σουλτάνος Μεχμέτ ἐδήλωσεν ὅτι θὰ παραθερίσῃ³ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Οὕτως ἐβάδισε κατὰ τῆς πόλεως τῶν Ῥωμαίων, τὴν ὁποίαν ἐπολιόρησεν ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Παρέταξεν εἰς τὸν Βόσπορον τετρακόσια πλοῖα, ἄλλα δὲ ἐβδομήκοντα, διελθόντα πρὸ τοῦ φρουρίου, ἐσημάτισαν γέφυραν⁴ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, διῆλθον εἰς τὴν ἀντιπέραν

¹ Ἴδε σχετικὰ ἐν Μόρτμαν, «Die Belagerung und Eroberung Constantinopels durch die Türken im Jahre 1453, nach der Original Quellen bearbeitet», Στουτγάρδη, 1858, σελ. 37—39.

² Θὰ πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ τοῦ Νοταῶ. Ἐνδιαφερούσας πληροφορίας εὐρίσκομεν ἐν: Φραγκίσκου Βίκκιου, Ἄνεκδοτος Κῶδιξ Ἑλληνικός, περὶ τῆς Ἱστορίας τῶν Τούρκων Σουλτάνων. Βιβλιοθήκη Βατικανοῦ, κῶδιξ III, ἐν περιοδ. «Ἐπιθεώρησις», Ῥώμη, ἔτος Β', ἀριθμ. 7, Ἰούλιος 1939, σελ. 243 καὶ ἀριθμ. 8, Αὐγουστος 1939, σελ. 272 κ. ἔξ.

³ Εἰς τὸ κείμενον ὑπάρχει τὸ ρῆμα «γιαῖλαμάκ» ἐκ τοῦ «γιαῖ»: θέρος.

⁴ Ἐνῶ ὅλοι σχεδὸν οἱ Τούρκοι ἱστορικοὶ τῆς ἀλώσεως, ἀναφέροντες τὰ τῆς

ὄχθην καὶ ἐπολέμησαν ἐπὶ πεντήκοντα ἡμερονύκτια. Τότε ὁ φιλελεύθερος ἡμῶν βασιλεὺς ὑπεσχέθη εἰς τοὺς πολεμιστάς του λεηλασίαν, καὶ οὕτω, τὴν πεντηκοστὴν πρώτην ἡμέραν, ἣτις συνέπιπτε νᾶ εἶναι Πέμπτη¹, κατελήφθη τὸ φρούριον καὶ ἐκυριεύθη ἡ περίλαμπρος Κωνσταντινούπολις. Ἐγένετο ἄφθονος λεηλασία καὶ ἱκανοποιητικωτάτη λαφυραγωγία ἐκ μέρους τῶν πολεμιστῶν, οἵτινες ὑπερέβαινον τὰς διακοσίας χιλιάδας. Εὐρέθη ἐν τῇ πόλει ἄφθονος χρυσός, ἀρκετὸς ἄργυρος καὶ πλοῦτος πολυτίμων λίθων, κοσμημάτων καὶ ἄλλων πολυτίμων ἀντικειμένων. Ἠχμαλωτίσθησαν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ ἐφρονεύθη ὁ αὐτοκράτωρ αὐτῆς μετὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων του. Τὴν Τετάρτην, συνελήφθησαν ὁ Χαλῆλ πασᾶς, οἱ υἱοὶ του καὶ αὐτοὶ προσέτι οἱ «κετχουντιάδες»² αὐτοῦ καὶ ἐφυλακίσθησαν. Εἶναι μακρὰ ἡ ἱστορία αὐτοῦ, ἄφθονα τὰ ὅσα ἔπραξε καὶ τὰ ὅποια εἶδον καὶ γνωρίζω καί, ὡς ἐκ τούτου, ὁμολογῶ ὅτι δικαίως ὑπέφερεν ὁ Χαλῆλ πασᾶς τὰς τυρανίας ταύτας. Τὴν πρώτην μετὰ τὴν ἄλωσιν Παρασκευὴν, ὁ σουλτάνος μετέβη εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ἔνθα τὸ πρῶτον ἀνεγνώσθησαν αἱ ἐνχαὶ τῆς ἡμετέρας θρησκείας ὑπὸ τοῦ σεῖχουλισλάμη Ἀζίζ ἐφέντη, ἐνῶ καλλίφωνοι «χατήπ» (: ἱεροκήρυκες) τὸ πρῶτον ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ἐμνημόνευσαν τὸν τροπαιοῦχον σουλτάνον Μεχμέτ Χάν, ἀποκαλέσαντες αὐτὸν Φατήχ (: Πορθητὴν). Ἡ ἄλωσις δὲ αὕτη ἐγένετο διὰ χειρὸς τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ Χάν, ἐν ἔτει ἐγείρας 857 (: 1453).

Κεφάλαιον.—Τὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς καταστροφῆς καὶ ἐρημώσεως αὐτῆς καὶ τῆς ἐκ νέου ἀνοικοδομησεώς της.

Ὁ πατισάχ, ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως, διώρισε τὸν ἐκ τῶν δούλων του Σουλεϊμάν Βέη³ ἀρχιαστυνόμον⁴ αὐτῆς καί, ἀποστείλας εἰς τὰ διάφορα βιλαγιέτια ἐπιτρόπους του, προσεκάλεσε τοὺς βουλο-

διαπεραιώσεως τῶν πλοίων τοῦ πορθητοῦ εἰς Κεράτιον, χρησιμοποιοῦσι τὴν λέξιν «κιζάκ» (: δίοικος), ὁ Ἀσίκ Πασᾶ Ζαντέ, ὁμιλεῖ περὶ γεφυράς (: κιορσῦ).

¹ Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους ἱστορικοὺς τῆς ἀλώσεως, ὁ Ἀσίκ Πασᾶ Ζαντέ λέγει ὅτι ἡ ἄλωσις ἐγένετο ἡμέραν Πέμπτην. Πλὴν ὁμως, τὰ κατωτέρω μᾶς πείθουν ὅτι πρόκειται μᾶλλον περὶ Τρίτης, ὡς ἄλλως τε εἶναι καὶ τὸ ὀρθόν.

² Τμηματικὸς τίτλος τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας. Εἶναι συνώνυμος τοῦ Κεχαγιά, ὅστις φροντίζει καὶ θεωρεῖ τὰς διαφόρους ὑποθέσεις τοῦ προϊσταμένου του.

³ Τὸν Σουλεϊμάν ἀναφέρει καὶ ὁ Κριτόβουλος. ("Ἐκδοσις Ἱστορικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Τουρκίας. Ἐπιμελεία Καρολίδου, Κωνσταντινούπολις 1912, σελ. 90.)

⁴ Τὴν λέξιν «σύμπαση», μετέφρασα εἰς ἀρχιαστυνόμον. Βλέπε σχετικὰ εἰς Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ., τόμ. ΚΒ', σελ. 154γ. ὡς καὶ Μητροπολίτου Ἡλίου πὸ λ ε ω ς Γενναδίου, «Φωτίειον Βιβλιοθήκην», Κωνσταντινούπολις 1933, Μέρος Α', σελ. 50, σημ. 96.

μένους ἐκ τῶν χωρικῶν καὶ ἀστῶν νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα θὰ τοῖς ἐδίδοντο οἰκίαι, κῆποι, ἄμπελοι καὶ ἄλλα κτήματα. Πράγματι δέ, ὅσοι ἀφίχθησαν, ἔλαβον ἄφθονα κτήματα, οἰκόπεδα εἴτε οἰκίας καὶ οὕτω ἡ κυριευθεῖσα καὶ ἐρημωθεῖσα πόλις ἐπανήλθεν ἐκ νέου εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς εὐκλειαν. Ἀργότερον, διὰ νέας διαταγῆς τοῦ σουλτάνου, οἱ ἱεροδίκαι καὶ ἀρχιαστυνόμοι τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν ἀπέστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν νέους κατοίκους, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἐδόθησαν οἰκίαι Ἐπειδὴ ὅμως διὰ τὰς δοθείσας αὐτὰς οἰκίας ἐζητήθη ἐνοίκιον, οἱ νεοαφικθέντες παρεπονοῦντο λέγοντες: «Μᾶς ἐξωρίσατε ἐκ τῶν χωριῶν μας, διὰ νὰ πληρώσωμεν ἐνοίκιον εἰς τὰς οἰκίας αὐτὰς τῶν ἀπίστων;» καὶ τινες μάλιστα ἐξ αὐτῶν, λαβόντες τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Πρὸ τῆς καταστάσεως αὐτῆς, βεζύρης τις, συνετὸς καὶ φρόνιμος, ὀνομαζόμενος Κολλᾶ—Σαχίν, εἶπε τῷ σουλτάνῳ: «Γαληνότετε Πατισάχ μου! Οἱ πρόγονοί σου κατέλαβον τόσας χώρας καὶ πόλεις, καὶ εἰς οὐδεμίαν ἐπέβαλον ἐνοίκιον διὰ τὰς οἰκίας τῶν ἀπίστων. Φρονῶ ὅτι τὸ αὐτὸ ἀρμόζει καὶ τῷ σουλτάνῳ μου!». Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀποδεχθεὶς τὰς συμβουλὰς τοῦ προρηθέντος βεζύρου, ἐξέδωκε νέαν διαταγὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἔλεγεν: «Ὅσοι ἔλαβον οἰκίας, θὰ κατέχωσιν αὐτὰς ἄνευ ἐνοικίου» καὶ διένειμε τοῖς μουσουλμάνοις ἐπιστολάς, διὰ τῶν ὁποίων τοῖς ἐχαρίζοντο αἱ δοθεῖσαι οἰκίαι καὶ οὕτως ἤρχισεν ἐκ νέου εὐδαιμονοῦσα ἡ πόλις. Ἦρχισαν νὰ οἰκοδομοῦν «μεστζίτια» (: εὐκτηρίους οἴκους) καί, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἡ ὄψις τῆς πόλεως ἐλάμβανε τὴν παλαιὰν αὐτῆς εὐκλειαν. Ἄλλος τότε βεζύρης, υἱὸς ἀπίστου τινὸς καὶ παλαιὸς φίλος τῶν ἀπίστων ἡγεμόνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰσαχθεὶς τῷ σουλτάνῳ, ἀπέκτησε τὴν φιλίαν καὶ ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ καὶ ἀνήλθεν εἰς τὸ βεζυρικὸν ἀξίωμα. Ἡμέραν τινά, ἄπιστοὶ τινες τῆς πόλεως, παρουσιασθέντες ἐνώπιόν του, τῷ εἶπον: «Τί λέγεις λοιπόν; Οἱ Τοῦρκοι ἀνοικοδομοῦσι τὴν πόλιν αὐτήν, σὺ δὲ ἀδιαφορεῖς δι' ὅλα αὐτά. Κατέλαβον τὴν χώραν τῶν προγόνων σου καὶ χώραν μας καὶ κατέχουσιν αὐτήν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Ὅφείλεις λοιπόν, ὡ ἐμπιστε τοῦ σουλτάνου βεζύρη, νὰ παρεμποδίσῃς τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς ἀνοικοδομῆσιν ταύτην, ὥστε ἡ πόλις νὰ παραμείνῃ, ὡς καὶ πρότερον, εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν!». Οὗτος δὲ ἀπήντησε: «Σὰς ὑπόσχομαι νὰ πείσω τὸν σουλτάνον νὰ ἐπιβάλῃ ἐκ νέου ἐνοίκιον διὰ τὰς οἰκίας, ὥστε οἱ νέοι μέτοικοι, δυσαρεστούμενοι, νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν πόλιν ἔρημον καὶ οὕτω νὰ ἐπανέλθῃ εἰς ἡμᾶς καὶ τὸν λαὸν μας!». Πράγματι δέ, εὐρὼν εὐκαιρίαν εἰσηγήθη τῷ σουλτάνῳ τὴν ἐκ νέου εἰσπραξίν ἐνοικίου ἐκ τῶν μετοίκων καὶ πρὸς τοῦτο ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην γενικῆς καταγραφῆς τῶν οἰκιῶν τῆς πόλεως. Ἀνετέθη τότε εἰς τινὰ τῶν ἀπίστων ρωμηῶν, μετὰ τινος κοινοῦ, ἀνηθίκου μουσουλμάνου, ἡ κατα-

γραφή αὐτῆ. Τῇ πονηρίᾳ δὲ τοῦ ἀπίστου, ὁ ἀδαῆς μουσουλμάνος κατέγρα-
φεν ὅ,τι ἐκεῖνος τῷ ὑπεδείκνυε ¹.

Ἐρώτησις: Ποῖος ἦτο ὁ προαναφερθεὶς βεζύρης;

Ἀπάντησις: Εἶναι ὁ Ροῦμ Μεχμέτ πασᾶς ², ὅστις ἀργότερον συλλη-
φθεὶς ἀπηγχονίσθη δικαίως.

Ἐρώτησις: Ποῖα τὰ ἔργα τοῦ ἐνδόξου σουλτάνου Μεχμέτ Χάν ἐν
Κωνσταντινουπόλει;

Ἀπάντησις: Ὅκτῳ μεδρσεδέδες, εἰς τὸ κέντρον τῶν ὁποίων εὑρίσκε-
ται ἔξοχον τέμενος. Ἐναντι τοῦ τεμένουσ αὐτοῦ ἐν νοσοκομεῖον ³ καὶ ἄλ-
λο ἱμαρέτιον (: συσσίτιον, πτωχοτροφεῖον). Παραπλεύρως τῶν ἄνω με-
δρσεδέδων, ἀνήγειρεν ὡσαύτως ἄλλους ὀκτῶ μικροὺς μεδρσεδέδες διὰ τοὺς
δοκίμους ἱερωμένους. Ἐκτὸς δὲ αὐτῶν ὄλων, ἀνήγειρεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ
Ἐγιούπ Ἐνσαρῆ ⁴ ἐν ἱμαρέτιον, ἓνα μεδρσεδὲν καὶ ἐν περιλάμπρον τέμε-
νος, τοῦ ὁποῖου ὁ τροῦλλος εἶναι μεγαλοπρεπής ⁵.

Κεφάλαιον.—Ἐκθέτω ἐν αὐτῷ πῶς καὶ διατί ἐκνυρεύθη ἡ Αἴνος.

Ἡμέραν τινά, ὁ ἱεροδίκης Βερροίας, παρουσιασθεὶς τῷ σουλτάνῳ, ἐξέ-
θεσε τὰ τῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας του καὶ τὰ ὅσα ὑπέφερον οἱ
κάτοικοί της ἐκ τῆς ἀνθαιρεσίας τῶν κατοίκων τῆς Αἴνου. Ἀφοῦ ἠσπά-
σθη τὴν χεῖρα τοῦ πατισάχ, τῷ εἶπε: «Μεγαλειότατε, ἡ κατάστασις τῶν
ἐπαρχιῶν τῆς Βερροίας καὶ τῶν Ὑψάλων εἶναι ἀθλία καὶ ἀξιοδάκρυτος.
Οἱ ἀπίστοι κάτοικοι τῆς Αἴνου, καταπονοῦσι τοὺς ἡμετέρους μουσουλμά-
νους, φυγαδεύοντες τοὺς σκλάβους αὐτῶν καὶ περιθάλλοντες αὐτοὺς ἐν τῇ
πόλει των. Οἱ ἡμέτεροι εἰσέρχονται εἰς Αἴνον πρὸς ἀναζήτησιν τῶν δού-

¹ Εἰς τὸ ἀραβιστὶ γεγραμμένον σύγγραμμα τοῦ Κι α τ ι π Τ σ ε λ ε μ π ῆ, «Φεζλεκέ» καὶ ἐν σελίδι 208, ὑπάρχει σημείωσις τουρκιστί, λέγουσα ὅτι ἡ κατα-
γραφή αὕτη τῶν οἰκῶν τῆς Κων/πόλεως ἀνετέθη εἰς τὸν μετέπειτα δεφτερδάρη
τοῦ πορθητοῦ, ἱστορικὸν Τουρσιὰ (: Τουρσοῦν) Βέη καὶ τὸν θεῖόν του, ἐπαρχον
Βιθυνίας, Χαϊντάρ Ἀλῆ Βέην.

² Ἕλλην ἀρνησίθρησκος, ἀνελθὼν ἐπὶ Μωάμεθ Β΄ εἰς τὸ βεζυρικὸν ἀξίωμα
τῷ 1457 παυθέντος τοῦ Μαχμούτ πασᾶ, ἔνεκα τῆς κατὰ τοῦ ἡγεμόνος Καραμανίας
ἀποτυχίας του. Νικηθεὶς ὅμως καὶ ὁ ἴδιος μετὰ δέκα τρία ἔτη, ἐπαύθη καὶ ἀπέ-
θανε τὸ αὐτὸ ἔτος.

³ Εἰς τὸ κείμενον ὑπάρχει ἡ λέξις «μπιμορχανέ», ἣτις σημαίνει φρενοκομεῖον,
ἀλλὰ παλαιότερον διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐχαρακτηρίζοντο ὅλα γενικῶς τὰ νοσο-
κομεῖα.

⁴ Πρόκειται περὶ τοῦ γνωστοῦ σήμερον Ἐγιούπ Τζαμισῆ, τεμένουσ. Ἐκτίσθη
τῷ 1458 ὑπὸ Μωάμεθ Β΄, ἀλλὰ κατεστράφη ὑπὸ σειμοῦ τῷ 1766 καὶ ἀνοικοδομήθη
κατὰ τὸν Χ α λ ἡ λ Ἐ τ χ ἔ μ («Τζαμιλεριμίς», Κων/πολις 1932, σελ. 29) τῷ 1819
ὑπὸ Μαχμούτ τοῦ Β΄. Εἰς τὸ τέμενος αὐτό, ἐζώνοντο οἱ σουλτάνοι, ἅμα τῇ ἀναο-
ρήσει των εἰς τὸν θρόνον, τὸ ξίφος τῶν Ὁσμανιδῶν.

⁵ Ἀκολουθοῦν τέσσαρα τετράστιχα, τὰ ὁποῖα παραλείπω.

λων των καί, ἐὰν μὲν εἶναι εὐποροὶ, προσφέροντες χρήματα ἢ τροφίμα, ἐπανακτῶσι τοὺς δούλους αὐτῶν, ἐὰν ὁμῶς εἶναι πένητες, ὑβρίζονται, δέρονται, πολλὰκις δὲ καὶ παραμένουσιν ἐκεῖ ὡς δοῦλοι καὶ αὐτοί. Ἔλλωστε, ἡ πόλις αὕτη τῆς Αἴνου ἐξαορτᾶται ἐκ τῆς ἰδικῆς σου πόλεως, διότι ἀνίκει εἰς τὰ ἐδάφη τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ἑλλήνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ σουλτάνος ἀπαντῶν εἶπε: «Μεβλανά! ¹ Ὁ Θεὸς ἄς εὐλογῇ τὰς πράξεις σου!». Τότε, ἀπελθὼν ὁ ἱεροδίκης, ἐκάλεσε παρ' αὐτῶ τὸν ἐμπιστὸν τοῦ δοῦλον Χὰς Γιουνίς ² καί, νουθετήσας αὐτὸν καταλλήλως, ἀπέστειλε τῷ σουλτάνῳ, ὅστις πάλιν τῷ παρήγγειλε: «Σπεῦσε εἰς τὴν ἀποβάθρην καὶ συγκεντρῶνων τοὺς «ρεῖσιδες» ³ εἰπὲ εἰς αὐτοὺς νὰ ἐτοιμάσωσι δέκα κότεργα, νὰ ἐξοπλίσωσιν αὐτὰ καὶ τοὺς ἄνδρας των, νὰ προμηθευθῶσι κάλλιστα ξίφη, καὶ οὕτω πορεύου εἰς τὸν λιμένα τῆς Αἴνου φροντίζων νὰ κρατήσῃς μυστικῆν τὴν πορείαν σου, ἐγὼ δὲ θέλω διευθυνθῆ εἰς Ὑψιλα». Ὁ Γιουνίς Βέης, εἰσακούσας τὰς διαταγὰς τοῦ βασιλέως, καὶ βασιζόμενος εἰς τὸν Θεόν, ἐπορεύθη καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Αἴνου, ἐνῶ ὁ βασιλεὺς κατηυθύνθη εἰς Ὑψιλα. Ἰδὼν τότε ὁ ἡγεμὼν τῆς πόλεως, ὅτι τόσον ἀπὸ ξηρᾶς, ὅσον καὶ ἀπὸ θαλάσσης, ἐπέδρομιον οἱ Τοῦρκοι, ἐστράφη εἰς τοὺς πέριξ αὐτοῦ ἀπίστους καὶ εἶπεν: «Ἀλλοίμονον, σύντροφοι! Οἱ Τοῦρκοι θέλουν νὰ μᾶς αἰχμαλωτίσουν!». Ἀμέσως τότε ἐκόμισε πρὸ τοῦ σουλτάνου τὰ θπάρχοντά του, τὸν υἱὸν του καὶ τὴν προσφιλή του θυγατέρα καὶ τὴν γυναῖκά του, ὁ δὲ σουλτάνος ἐφέρθη εὐμενῶς πρὸς τὸν ἡγεμόνα καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ. Τὰς ἐρημωθείσας οἰκίας τῆς πόλεως διέθεσε διὰ τοὺς νεοαφιχθέντας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν μουσουλμάνους, τὰς κατωκημένας δὲ ὑπὸ τῶν ἀπίστων δὲν ἐξεκένωσεν.

Ἐναντι τῆς πόλεως εὐρίσκετο φρούριον τι, καλούμενον Θάσος, τὸ ὁποῖον καὶ κατέλαβεν. Ὁμοίως κατέλαβε καὶ τὸ ἄλλο φρούριον, τὸ καλούμενον «Λιμάν» ⁴ καὶ οὕτω κατέκτησεν ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Αἴνου. Ἡ κατάληψις αὕτη ἐγένετο διὰ χειρὸς Μεχμέτ Χάν, μεταξὺ τῶν ἐτῶν ἐγείρας 857 καὶ 858 (: 1455—1456) ⁵.

¹ Ἡ λέξις μεταφραζομένη ἐπακριβῶς σημαίνει «ὁ Κύριος ἡμῶν!». Χρησιμοποιεῖται ἐν τούτοις ὡς τίτλος ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, σημαίνων: Κύριέ μου!

² Πρόκειται περὶ τοῦ Γιουνίς, τοῦ ἀργότερον, τῷ 1454, ναυάρχου τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου.

³ Ἡ λέξις σημαίνει: πρόεδρος, ἀρχηγός. Ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, καὶ μέχρι σήμερον, οὕτω καλοῦνται οἱ πλοίαρχοι.

⁴ Πρόκειται περὶ τῆς Λήμνου.

⁵ Ὁ Δούκας ἀναφέρει τὸ γεγονός δι' ὀλίγων, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι καὶ Βενετοὶ ἱστορικοὶ, τοὺς ὁποίους παραθέτουσιν ὁ Χάμμερ καὶ ὁ Ταινκάϊσεν (Ἱστορία τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους, σελ. 833-866), ὁμιλοῦσι περὶ αὐτοῦ διὰ μακρῶν. Ὡσαύτως

Κεφάλαιον¹.—Πῶς ἐκυριεύθη ἡ Νικόπολις καὶ ποῖος κατεῖχε αὐτὴν πρότερον;

Ἡ χώρα αὕτη² εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ τοῦ δεσπότη τῆς χώρας, ὅστις εἶχεν ἀποθάνει³. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσῆκ πασᾶ, Ἰσᾶ Βέης, ἀνεκοίνωσε τῷ σουλτάνῳ τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ καταλάβῃ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Λὰς⁴ καὶ ἐξήτει ὁδηγίας διὰ τὴν κατ' αὐτῆς ἐκστρατείαν του, παροτρύνων ταυτοχρόνως αὐτὸν νὰ ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐφόδου. Τότε ὁ σουλτάνος, συγκεντρῶσας τὸν στρατὸν τοῦ Ἰσλάμ, ἐφωδίασεν αὐτὸν καταλλήλως καὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν πόλιν τῶν Σκοπίων καὶ πέραν αὐτῆς, παρὰ τὸ ὄρος Κόρα Πόνικ (: Κοπαονίκα), ἔνθα συνητήθη μετὰ τοῦ Ἰσᾶ Βέη, ὃν ἐπειμψεν, ὅπως ζητήσῃ τὸ φρούριον⁵. Μεταβάς αὐτός, ἐζήτησε τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου, πλὴν ὅμως ὁ φρούραρχος ἠρνήθη νὰ παραδώσῃ αὐτό, λέγων : «Ἡ θρησκεία μας ἀπαγορεύει τὴν προδοσίαν κατὰ τοῦ ἡγεμόνος μας!». Τότε ὁ Ἰσᾶ Βέης τὸν ἠρώτησεν : «Ὁ βασιλεὺς σου ἀπέθανεν. Ποῖον ἀποκαλεῖς ἡγεμόνα σου;». Ὁ φρούραρχος δὲ ἀπήντησεν : «Ἡ γυνὴ τοῦ κράλη τῆς Βοσνίας, εἶναι θυγάτηρ τοῦ δεσπότη μας ἢ κόρη αὐτῆ εἶναι καὶ βασιλισσά μας»⁶. Ὁργισθεὶς ὁ Ἰσᾶ Βέης ἀνέκραξεν : «Ἀνόητοι ἄπιστοι ! Ἀγνοεῖτε λοιπόν, ὅτι ὁ ἀφιχθεὶς πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως σας εἶναι ὁ ἔνδοξος σουλτάνος Μεχμέτ Χάν ; Δὲν γνωρίζετε ὅτι ἐκυριεύσει τὴν Κωνσταντινούπολιν ;». Ὁ φρούραρχος ὅμως δὲν ἐπτοήθη καὶ ἀπήντησεν : «Ἄς κυριεύσῃ καὶ ἡμᾶς ἐὰν δύναται καὶ τολμᾷ!». Τότε ὁ σουλτάνος διέταξεν ἔφοδον καί, μετὰ σκληροῦς ἀγῶνας ἐπὶ ἡμερῶν,

καὶ ὁ Κριτόβουλος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του (ἔκδ. Ἱστορ. Ἐπιτρ., Κων/πολις 1912, σελ. 103-144).

¹ Παραλείπω δύο τετράστιχα.

² Πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ τῆς Σερβίας.

³ Ἐννοεῖ τὸν Γεώργιον Μπράνκοβιτς, υἱὸν τοῦ Βούκ, ἀνακηρυχθέντα τῷ 1427 δεσπότην τῆς τότε Σερβίας, ἐκτεινομένης ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Σκάδρου καὶ τῆς Ἀδριατικῆς. Μετὰ τὴν κατοχὴν τῆς χώρας του ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπέθανε τῷ 1456. (Βλ. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ., τόμ. ΙΖ', σελ. 763γ).

⁴ Πρόκειται περὶ τοῦ Λαζάρου Μπράνκοβιτς, υἱοῦ τοῦ Γεωργίου, τὸν ὁποῖον διεδέχθη τῷ 1456, ἀφοῦ παρηγγώνισεν τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ἐβασίλευσεν ἐπὶ διετίαν, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του, ἡ Σερβία ἐγένετο τοιρζικὸν πασαλίκιον. (Βλ. Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλ., ἔνθ' ἀνωτέρω.)

⁵ Κατὰ τὸ «Τάτζ-οὐλ-τεβαρίχ» τοῦ Σααντετίν ἐφ. (Ἐκδ. Ἐθν. Τυπογ. Κων/πολις 1864, τόμ. Α', σελ. 452), τὸ φρούριον αὐτὸ εἶναι ἡ παλαιὰ πόλις τῆς νοτίου Σερβίας Νόβο Μπρντό, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κοσόβου. Εἶχεν ἀποικισθῆ ὑπὸ Γερμανῶν μεταλλωρύχων, οἵτινες κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα, ἐξεμεταλλεύοντο τὰ ἀργυροφόρα μεταλλεῖα τῆς περιοχῆς, ἀπὸ τῆς ὑποδουλώσεως ὅμως τῆς χώρας εἰς τοὺς Τούρκους (1455) παρήκμασεν ἐντελῶς.

⁶ Ἐννοεῖ τὴν σύζυγον τοῦ Λαζάρου, Ἐλένην.

κατέκτησε τὸ φρούριον. Εὐρέθησαν ἐντὸς αὐτοῦ τόσα πράγματα, ὥστε ἀδυνατῶ νὰ τὰ περιγράψω. Εἶχεν ἄφθονον χρυσὸν καὶ ἄργυρον ὁ δεσπότης τῶν Σέρβων, καὶ οὕτω ἐπλουτίσθη τὸ ταμεῖον τοῦ πατισιά. Ἀφήσαντες δὲ ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἱκανοὺς μουσουλμάνους καὶ ὄσους ἐκ τῶν ἀπίστων ἐνέπνεον ἐμπιστοσύνην, ἀπῆλθον πρὸς κατάληψιν τοῦ φρουρίου Τρεπτζία ¹, τὸ ὁποῖον καὶ κατέλαβον. Ἐκεῖθεν κατηνθύνθησαν εἰς Τὰς-Χισάρ, τὸ ὁποῖον εὗρον ἐγκαταλελειμμένον καὶ κενόν, διότι, πρὶν ἢ ὁ Ἰσα Βέης πολιορκίῃ αὐτὸ, εἶχεν ἐπιδράμει ἐναντίον του ὁ Ἐβρενὸς ὄγλου ². Ἀποχωρήσαντος τοῦ Ἰσα Βέης, ὁ Ἐβρενὸς ὄγλου μετέβη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Κοσσυφοπεδίου, ἔνθα ἐδολοφονήθη ὁ γενναῖος ἡμῶν μονάρχης ³ καὶ εἰς μνήμην αὐτοῦ διένειμε φαγητὰ καὶ χρήματα τοῖς στρατιώταις Ἡ νίκη αὕτη τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, ἐγένετο ἐν ἔτει ἐγείρας 858 (: 1456) ⁴.

Κεφάλαιον.—Ἐν αὐτῷ ἐκθέτω πῶς ὁ Μεχμέτ Χὰν ἐπολιόρκησε τὸ Βελιγράδιον ⁵.

Κεφάλαιον.—Ἐν αὐτῷ διηγοῦμαι τὰ τῆς τελετῆς τῆς περιτομῆς τῶν υἱῶν τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ, Βαγιαζήτ Χὰν καὶ Μουσταφᾶ Τσελεμπῆ ⁶.

Κεφάλαιον.—Ἐκθέτω ἐν αὐτῷ τίνι τρόπῳ καὶ διὰ ποῖον λόγον ὁ σουλτάνος Μεχμέτ Χὰν κατέλαβε τὸν Μορέαν.

Ἡμέραν τινά, ἄτομόν τι ἐκ Σερρῶν μετέβη εἰς Παλαιὰς Πάτρας ⁷ καὶ μετ' ἀγανακτίσεως εἶδε πολλὰς μουσουλμανίδας νὰ ὑπηρετῶσιν ὡς σκλάβαι εἰς τοὺς ἀπίστους, οἵτινες τὰς ἐκακοποιοῦν καὶ ἐφέροντο σκαιῶς πρὸς αὐτάς. Τότε τὸ ἄτομον αὐτὸ ἠρώτησε τὰς μουσουλμανίδας αὐτάς

¹ Κατὰ τὸ «Τὰτζ-οὐλ-τεβαρίζ» (ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 454) «Ράχοβ» (: Ράχοβον).

² Ὁ Ἐβρενὸς ὄγλου καὶ ὁ Ἰσα Βέης ἦσαν ὁμώνυμοι ἔγγονοι τοῦ Γαζῆ Ἐβρενός, υἱοί, ὁ μὲν τοῦ Χασάν, ὁ δὲ τοῦ Ἰσχάκ Ἐβρενός. Ἀμφότεροι ὑπηρέτουν τὸν σουλτάνον Μωάμεθ Β', ὅστις μετὰ τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει τελεσθεῖσαν τῷ 1456 περιτομῇ τῶν υἱῶν του, ἀπέστειλε τὸν μὲν πρῶτον εἰς Ἀλβανίαν, τὸν δὲ εἰς Οὐγγαρίαν, χάριν ἐπιδρομῆς. Βραδύτερον, ὁ δεῦτερος ἀναφέρεται ὡς διοικητῆς Σκοπίων, τὸ δὲ ἔαρ τοῦ 1465 ἦτο διοικητῆς τοῦ Μορέως, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Ἄργους, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκυρίευσε, χάρις εἰς τὴν προδοσίαν ὀρθοδόξου ἱερέως. Ἀπέθανε τῷ 1488, πεσὼν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Ἀδᾶ Τσαίρη (16 Αὐγούστου 1488).

³ Μουράτ Α', ὅστις ἐδολοφονήθη παρὰ τινος Σέρβου Μίλος Καμπίλοβιτς (1389).

⁴ Παραλείπονται δύο τετράστιχα.

⁵ Παραλείπεται τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὡς μὴ ἐνδιαφέρον ἀμέσως τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

⁶ Ὡσαύτως.

⁷ Ἐν τῷ κειμένῳ ἀναφέρεται ὡς «Μάλλο Μπάντρα».

γυναίκας : « Πῶς κατελήξατε εἰς τὸ βιλαγιέτιον τοῦτο καὶ διατί ὑπηρετεῖτε ὡς δοῦλοι παρὰ τοῖς ἀπίστοις; ». « Ἀλλοίμονον ! ἀπήντησαν αὐταί. Μόνον ὁ Ἄλλαχ γνωρίζει τὰ ὅσα ὑποφέρομεν ! ». Καὶ οὕτω τὸ ἄτομον αὐτό, ἐπιστρέψαν ἐν τάχει εἰς Ἀδριανούπολιν, ἀνέφερε τῷ βασιλεῖ ὅσα διεπίστωσε καὶ εἶδε. Τότε ὁ βασιλεὺς, ἐπιθυμῶν πάντοτε τὴν ὑπεροχὴν τῶν μουσουλμάνων, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδράμῃ κατὰ τῶν τυράννων, καὶ ἐβάδισε κατὰ τοῦ βιλαγιετίου τοῦ Μορέως. Ἀφίχθη εἰς « Κιορφεζ »¹ καὶ κατέλαβεν αὐτό. Ὁμοίως κατέλαβε καὶ πάντα τὰ ἄλλα φρούρια, ἅτινα συνήντησε καθ' ὁδὸν καὶ οὕτως ἐγένετο κάτοχος ὀλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας τοῦ Μορέως, ἠχμαλώτισε τοὺς ἐν τοῖς φρουρίοις κατοίκους καὶ ἰδιοποιήθη ἅπασαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν. Ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν πόλιν τῶν Σκοπίων. Ὅτε ὅμως ὁ σουλτάνος κατηνθύνετο πρὸς τὴν Πελοπόννησον, εἶχεν ἀποστείλει τὸν Μαχμούτ πασᾶν² εἰς τὸ βιλαγιέτιον τοῦ Λὰς (: τοῦ Λαζάρου, τὴν Σερβίαν) πρὸς κατάληψιν τῶν ἑναπομεινάντων εἰς χεῖράς του φρουρίων. Ὁ Μαχμούτ πασᾶς δέ, πορευθεὶς εἰς Σερβίαν, ἐκυρίευσεν τὰ φρούρια « Γκιονερτζινλικ Χισαρή »³ καὶ « Σάβα »⁴ καὶ « Γκιόρτζε »⁵ καὶ « Μπαράνιτζε »⁶, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ φρούρια καὶ κατέλαβεν οὕτω τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν καὶ ἐπολιόρησε καὶ τὸ παρὰ τὸ Βελιγράδιον φρούριον, τὸ ὁποῖον προηγουμένως εἶχε πο-

¹ Συνήθως οἱ παλαιοὶ Τοῦρκοι ἱστορικοὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐννοοῦσι τὴν Κέρκυραν, ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς Κορίνθου, τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον κατέλαβεν ὁ Μωάμεθ Β΄, ἐν Πελοποννήσῳ.

² Πρωθυπουργὸς τῆς Τουρκίας ἐπὶ σουλτάνου Μωάμεθ Β΄. Ἦτο κατ' ἄλλους μὲν Κροάτης, κατ' ἄλλους δὲ υἱὸς Ἑλληνοῦ καὶ Σερβίδος. Τὸ οἰκογενειακὸν τοῦ ὄνομα ἦτο Μιχάλογλου, ἀλλὰ δὲν κατήγετο ἐκ τοῦ διασήμεου Κιοσέ-Μιχάλ. Αἰχμαλωτισθεὶς εἰς νεαρῶτάτην ἡλικίαν, ἀνετράφη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σουλτάνου Μουράτ Β΄, προσκολληθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ διαδόχου Μωάμεθ, τοῦ ὁποῦ ἐγένετο καὶ σύγγαμβρος, νυμφευθεὶς τὴν μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Τζιγὰν πασᾶ (: Ζαγανού). Ἀνελθόντος δὲ τοῦ Μωάμεθ τὸν θρόνον, διορίσθη ἀξιωματικὸς τῶν γενιτσάρων. Μετὰ τὴν ἄλωσιν, διορίσθη τῷ 1454 μέγας βεζύρης. Διετέλεσεν ἀρχιστράτηγος κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς Βοσνίας καὶ Οὐγγαρίας ἐκστρατείαν καὶ κατόπιν ἐκυρίευσεν, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στόλου, τὴν Λέσβον. Τῷ 1471 ἀπεστάλη κατὰ τῆς Εὐβοίας, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσεν. Τῷ 1472 διορίσθη ἐκ νέου μέγας βεζύρης, ἀλλ' ἐπαύθη μετὰ δύο ἔτη καὶ ἐθανατώθη. (Ἴδε καὶ Χ α λ κ ο κ ο ν δ ὕ λ η ν Η. 231 ἔκδ. Βόννης).

³ Τὸ κάστρον τῶν περιστερῶν. Οὕτως ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς Τούρκοις τὸ φρούριον τοῦ Τρικόνου ἢ Κολουμπάτζ.

⁴ Ἐννοεῖ τὴν Ρέσσοβαν.

⁵ « Γκιόρτζε » ἐκάλεον οἱ Τοῦρκοι τὴν Κορυθαῖν. Ἐνταῦθα ὅμως πρόκειται περὶ τοῦ φρουρίου Κουρκοβάτζ.

⁶ Βρανίζοβατς !

λορικήσει ὁ σουλτάνος Μουράτ, καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Παλαιὰς Πάτρας, ἀφοῦ προηγουμένως διήλθεν ἐκ Σκοπίων, ἔνθα συνηντήθη μετὰ τοῦ πατισᾶχ. Ὁ βασιλεὺς τῷ εἶπεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπολύσωσι τὰ στρατεύματα ἐπ' ἀδεία, πλὴν ὅμως οὗτος διεφάνησε, προβάλλων τὸ ἐνδεχόμενον ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων. Ἐπιμείνας ὁ σουλτάνος, ἀπέλυσε μέγα μέρος τοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ὁ ἀγροτικός φόρος (: τσιφτὲ ἀκτσεσί¹) τῶν ραγιαδῶν² καθωρίσθη εἰς εἴκοσιν ἄσπρα. Ὡσαύτως καὶ ἡ μισθοδοσία τῶν σιπαχίδων (: ἱπέων) ἠῤῥήθη εἰς τριάκοντα (: ἄσπρα) καὶ ἔκτοτε παραμένει ἡ αὕτη³.

Τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ ἐγὼ ὁ ταπεινὸς μετέβην εἰς Σκόπια, ἔνθα ὁ πατισᾶχ μοὶ ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκεϊάν του. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπέστρεψεν ἐξ Ἀραβίας καὶ ὁ Μεβλανά Γκιουρανή⁴, τὸν ὅποιον ὁ σουλτάνος διώρισεν ἱεροδίκην Προύσης⁵.

Ὅλα αὐτὰ τὰ προαναφερθέντα γεγονότα ἐγένοντο ἐπὶ σουλτάνου Μεχμέτ, ἐν ἔτει ἐγείρας 861 (: 1457).

Κεφάλαιον.—Ἐκθέτω ἐν αὐτῷ τίνι τρόπῳ κατελήφθη τὸ φρούριον «Γιλντιζ Χισαρή»⁶, ὅπερ εἶναι ἡ κλεῖς τοῦ βιλαγιετίου τοῦ Μορέως.

Παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Μορέως, ὑπάρχει ἀκραῖόν τι φρούριον, ὅπερ εἶχε καταστραφῆ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μουράτ⁷. Κατὰ τοῦ φρουρίου λοι-

¹ Ἀκτσέ : τουρκικὴ λέξις, ὑποκοριστικὸν τοῦ ἄκ : λευκός. Τὸ ἄσπρον, ἀρχαῖον νόμισμα ἀργυροῦν, τίτλου 90, βάρους ἑνὸς τρίτου τοῦ δραμιῦ, ἐκ τῶν πρώτων ἐπὶ Ὁρχάν κοπέντων τουρκικῶν νομισμάτων.

² Εἰς τὸ κείμενον ὑπάρχει ἡ λέξις «ραγιαδᾶ».

³ Οἱ ἱπέεις τοῦ παλαιοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ ἐπὶ Μωάμεθ, ἐμισθοδοτοῦντο διὰ 30 ἄσπρων ἡμερησίως. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ὅμως, οἵτινες ἀπεκαλοῦντο Σιπαχῆ Ἀγαλαρῆ, εἰσέπραττον διακοσίας χιλιάδας ἄσπρων κατ' ἔτος ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ τριακοσίας ἐν καιρῷ πολέμου. Ἰ σ μ α ἰ λ Χ α κ κ ῆ : Διοργάνωσις Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἔκδ. Ἱστορ. Ἐταιρ. Ἀγκυρα 1937, σελ. 80 κ. ἐξ.).

⁴ Μεβλανά ἢ Μολλά Γκιουρανή. Ο τέταρτος χρονολογικῶς σείχουλισλάμης τῆς Τουρκίας. Ὁ σουλτάνος Μουράτ Β', ἐκτιμήσας τὰς γνώσεις του, τῷ ἀνέθεσε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ υἱοῦ του Μεχμέτ, τοῦ κατόπιν Πορθητοῦ. Ἀνελθόντος τούτου τὸν θρόνον, ὁ Γκιουρανή ἐγένετο κατ' ἀρχὰς βεζύρης, ἀλλὰ δυσαρεστηθεὶς ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον. Ἀργότερον ὅμως ὁ Μωάμεθ ἐτίμησε τὸν διδάσκαλόν του, διορίσας αὐτὸν κατ' ἀρχὰς ἱεροδίκην (: καθῆν) Προύσης καὶ ἀργότερον σείχουλισλάμην. Εἶναι μία τῶν μάλλον σημαινουσῶν προσωπικοτήτων τῆς ἐποχῆς τοῦ Πορθητοῦ. Ἀπέθανε τῷ 1487 ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐτάφη εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ κτισθὲν τέμενος ἐν Γιουσκέκ-Καλδιδίμ τοῦ Σταυροδρομίου. Ἐγραψε πλῆθος ἀραβικῶν θρησκευτικῶν ἔργων, ὡς καὶ ποιητικὴν συλλογὴν ἀσχητικῶν ποιημάτων, τιλοφορουμένην «Σαφιγιέ».

⁵ Παραλείπονται δύο τετράστιχα.

⁶ Οὕτως ἐκάλουν οἱ Τούρκοι τὸν Ἀκροκόρινθον (: κάστρον τῶν ἄσπρων).

⁷ Πρόκειται περὶ τῶν τειχῶν τοῦ Ἰσθμοῦ, ἅτινα κατεστράφησαν ἐκ θεμελίων τῷ 1446 ἐπὶ Μουράτ τοῦ Β'.

πὸν αὐτοῦ ἐπέδραμον ἀπὸ θαλάσσης οἱ στρατιῶται τῶν ἀπίστων, καὶ ἀνφοκοδόμησαν αὐτό, ἀπέκλεισθέντων οὕτω τῶν μουσουλμάνων, οἵτινες κατῴκουν εἰς τὸ προηγουμένως κυριευθὲν βιλαγιέτιον. Ἀγγελιαφόρος πεμφθεὶς εἰδοποίησε τὸν σουλτάνον ὅτι οἱ ἄπιστοι ἀνφοκοδόμησαν τὸ ἀκραιὸν φρούριον καὶ ἀπέκλεισαν τοὺς μουσουλμάνους. Ὁ βασιλεὺς τότε ἐπεμψε τὸν Μαχμούτ πᾶσαν κατ' αὐτοῦ καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπορεύθη καὶ ὁ ἴδιος πρὸς συνάντησίν του. Ὁ Μαχμούτ, κατόπιν πορείας ἀρχαίων ἡμερῶν, ἀφίχθη πρὸ τοῦ ἀκραιῶ τούτου φρουρίου Ἐπαρχος (: σαντζὰκ Βέης¹) τοῦ Μορέως, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἦτο ὁ Σινὰν Βέης, υἱὸς τοῦ Ἐλβὰν Βέη, καὶ ὡς ἔδραν του εἶχε τὸ φρούριον τῆς Κορίνθου. Μόλις ἐπληροφορήθη ὅτι ἤρχετο ὁ Μαχμούτ πασᾶς, συνεκέντρωσε τὸν μουσουλμανικὸν πληθυσμὸν καὶ ἐντὸς τοῦ φρουρίου ἤρξατο προετοιμασίας, δι' ἔφοδον. Εἰδοποιηθέντες ὅμως καταλλίλως οἱ ἄπιστοι, παρὰ τινος κατασκόπου, ὅτι ἐπέκειτο εἰσβολὴ Τούρκων, ἤρχισαν ἀπομακρυνόμενοι, ὅτε καὶ ὁ Σινὰν Βέης ἐξῆλθε τοῦ φρουρίου. Οἱ ἄπιστοι ὅμως, ἐπιβρασθέντες τῶν πλοίων τῶν ἀπέδρασαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀφίχθη καὶ ὁ Μαχμούτ πασᾶς, ὅστις, ἐκλέξας περὶ τὰς δύο χιλιάδας πολεμιστῶν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀπίστων, οὗτοι δὲ προφθάσαντες ἐνόους ἐκ τῶν ἀποδρασάντων ἀπίστων τοὺς ἠχμαλώτισαν. Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα, ὁ Μαχμούτ ἀνέμενε τὸν σουλτάνον. Συναντηθέντες ἐκεῖ, ἐπορεύθησαν καὶ κατέλαβον τὰ φρούρια «Λοντάρ»² καὶ «Γιλντίζ-Χισάρ» (: Ἀκροκόρινθον) καὶ ἄλλα ἐξ φρούρια, ἅπαντα ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Πελοποννήσου³. Τὰ φρούρια αὐτὰ ἐκαλοῦντο τότε «Καροῦ Ἰλῆ» (: Χιονώδης Χώρα;) καὶ οἱ βέηδες αὐτῶν ἐλέγοντο «Καροῦ ὀγουλαρη» (: Τέκνα τοῦ Καροῦ (: Καρόλου);⁴), εἰς

¹ Οἱ «σαντζὰκ Βέηδες», ἐν καιρῷ πολέμου, διώκουν τὸν στρατόν, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Τοπάρχου (: Βεῖλὲρ Βέη). Ἐμισθοδοτοῦντο διὰ τετρακοσίων χιλιάδων ἄσπρων καὶ προαγόμενοι ἐλάμβανον τὸν τίτλον τοῦ Τοπάρχου. («Κανουνναμεί Ἄλι Ὀσμάν» (: Ὀθωμανικὴ Νομοθεσία), ἔκδοσις Ἰστορ. Ἐπιτρ. Τουρκίας, Κων)πολις 1914, σελ. 14,22.)

² Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦ Βατικανοῦ ἀναγράφεται ὡς Λοντάν. Πρόκειται περὶ τῆς κομποπόλεως Λεοντάρι(ον). Κατὰ τινὰ ἐκδοχὴν, ἡ ὀνομασία αὕτη προέρχεται ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν οἰκογένειαν τῶν Λεονταρίων. Κατελήφθη τῷ 1391 ἀπὸ τὸν Τοῦρκον ναύαρχον καὶ ἀρχιστράτηγον Ἐβρενός. Τὰ τεῖχη τῆς καταστραφέντα, ἀνφοκοδομήθησαν, διότι τῷ 1460, εἰς τὴν κάθοδον τοῦ Πορθητοῦ, τὸ Λεοντάρι ἀντέταξε πεισματώδη ἄμυναν. Κατὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν, καθωρίσθη ὡς ἐμλιάνιον, τὰ δὲ κτήματα του ἀπετέλεσαν περιουσίαν τοῦ σαραγίου.

³ Ἐννοεῖ ἴσως τὸ Ναυαρίνον, τὴν Βόστιδζα, τὴν Λίστραιναν, τὰς Πάτρας, τὰ Καλάβρυτα καὶ τὴν Ἀρκαδίαν, αἵτινες, ὡς γνωστὸν, παρεδόθησαν ἀμαχητὶ τῷ 1460.

⁴ Ὑπάρχει ἄραγε κάμμία σχέσις μετὰ τὸν Κάρολον Β', τὸν Ἀνδηγαυικόν, βασιλέα τῆς Νεαπόλεως καὶ τῶν δύο Σικελιῶν, οἵτινος κτήσεις ἦσαν ἡ ἡγεμονία τοῦ Μορέως, τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν, τὸ βασίλειον τῆς Ἀλβανίας κ. ἄ.;

τὴν ζωὴν τῶν ὁποίων ἐδόθη τέλος. Ἐκεῖθεν διηυθύνθησαν εἰς χωρία τινὰ τοῦ Ἐγγύτου (: Εὐβοίας), ἅτινα ἐπὶ τι διάστημα παρεβίασαν καὶ ἀνεχώρησαν. Αἱ ἐπιχειρήσεις δὲ αὗται ἐγένοντο ἐν ἔτει ἐγείρας 864 (: 1460), διὰ χειρὸς τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ Χάν Γαζῆ.

Κεφάλαιον.—Διήγησις τῆς καταλήψεως τῆς Σεμένδρας¹.

Κεφάλαιον.—Ἐκθέτω ἐν αὐτῷ τίνι τρόπῳ κατελήφθη ἡ Ἀμάσσα.

Ἡ Ἀμάσσα εἶναι φρούριον τι, τοῦ ὁποῦν ἡγεμῶν εἶναι φράγκος τις καὶ εἰς τὸ ὁποῖον κατέφευγον ἅπαντες οἱ ἀποδράσκοντες ἐκ τῶν βιλαγιετιῶν τῆς Ἀνατολῆς δοῦλοι, καὶ τοῦ ὁποῦν οἱ ἄπιστοι συχνάκις ἐξήρχοντο εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐλήστευον τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα, οὐχὶ σπανίως δέ, οἱ αἰχμάλωτοι τῆς Ἀνατολῆς ἀπεδίδρασκον ἐξ Ἀμάσρας² εἰς Ροῦμελην³. Ὅτε δὲ συνέπιπτε νὰ συλληφθῶσι, λέγοντες «Τὸ πλοῖον αὐτὸ ἀνήκει εἰς ξένον κράτος», ἐξηκολούθουν ἀνενόχλητοι τὸν πλοῦν των. Τὴν κατάστασιν αὐτὴν πληροφορηθεὶς ὁ σουλτάνος Μεχμέτ, ἠρώτησε τὸν βεζύρην του: «Μαχμούτ! Ποῦ εὐρίσκεται τὸ φρούριον αὐτό, ὥστε οἱ πρόγονοί μου καὶ ὁ πατήρ μου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸ καταλάβωσι;». Τότε ὁ Μαχμούτ τῷ ἀπήντησεν: «Αἰτία δι' ἣν δὲν ἐκυριεύθη τὸ φρούριον τοῦτο μέχρι τῆς σήμερον, εἶναι ὅτι ἐγράφη παρὰ τοῦ Ἀλλάχ νὰ καταληφθῆ διὰ χειρὸς τοῦ ἐνδόξου σουλτάνου μου!». Ὁ σουλτάνος τότε διέταξε: «Μαχ-

¹ Παραλείπεται τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὡς μὴ ἐνδιαφέρον τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

² Ἐννοεῖ τὴν Ἀμαστριν, πόλιν παράλιον τῆς Παφλαγονίας, ἰδρυθεῖσαν τῷ 300 π. Χ. ὑπὸ τῆς Ἀμαστρίδος. Ἐλέγετο κατ' ἀρχὰς Ἀμάστρα, λόγῳ δὲ τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως, οἱ Βυζαντινοὶ ἀπεκάλεσαν αὐτὴν νῆσον Ἀμάστρης ἢ Ἀμαστρίδος. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἀπειλεῖ μίαν τῶν σπουδαιωτέρων πόλεων τῆς βορείου παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τῷ 797 οἱ Ἀραβες ἐπολιόρκησαν αὐτήν. ἄλλ' ἀπεκρούσθησαν. Ἀργότερον, τῷ 865, ὑπέστη φοβερὰς δοκιμασίας ἐκ μέρους ῥώσων ἐπιδρομῶν. οἵτινες τὴν κατέστρεψαν. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐξηκολούθει νὰ ἔχῃ σπουδαιότητα ὡς ἐμπορικὸς λιμὴν, εἶχον δὲ ἐγκαθιδρῦσαι ἐνταῦθα σπουδαῖον ἐμπορικὸν σταθμὸν οἱ Γενουάται, οἵτινες κατώρθωσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐφόσον ἐπροχώρει ἡ παρακμὴ τοῦ κράτους, νὰ κάμουν καὶ πολιτικὴν κατοχὴν τῆς πόλεως. Ἡ κατοχὴ αὕτη διήρκεσεν ὀλίγα ἔτη καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1460. ὅτε ἐξεδιόχθησαν οἱ Γενουάται καὶ ἡ Ἀμαστριν ὑπετάχθη ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ Β' τοῦ Πορθητοῦ. Σήμερον ἡ πόλις, Ἀμάσσα καλουμένη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀνήκει διοικητικῶς εἰς τὸν νομὸν Κασταμονῆς. (Ἴδε περὶ Ἀμαστρίδος: Ἀ ν ω ν ὕ μ ο υ, Περίπλους Εὐξείνου Πόντου, 15 καὶ T u r n e f o r t, Relation d'un voyage du Levant, Λυών 1717, 3, 31 κ. ἔξ. ὡς καὶ Δ ο ὕ κ α: Χρονογραφίαν, σελ. 163, ἔκδ. Βόννης καὶ Σ ρ ἄ β ν ο ς: Γεωγραφικά, 12, 3, 10).

³ Ἡ φράσις αὕτη δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ χειρόγραφον τῆς Βατικανῆς Βιβλιοθήκης.

μούτ! Προετοιμάσου καταλλήλως, ὥστε νὰ ἐκτελέσωμεν ὅ,τι ὁ Ἄλλαχ διέταξε!». Καὶ ὁ Μαχμούτ, ἀρματώσας πλοῖα καὶ συγκεντρῶσας γενναίους καὶ ἀνδρείους πολεμιστάς, ἀνεχώρησε δι' Ἀμάσραν. Παραλλήλως δὲ καὶ ὁ σουλτάνος ἐπορεύθη πρὸς τὴν πόλιν Μπόλου (: Βιθύνιον) καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀμάσραν.

Πληροφορηθεὶς ὁ Ἰσφεντιὰρ ὀγλοῦ Ἰσμαῖλ Βέης τὴν ἄφιξιν τοῦ σουλτάνου εἰς Ἀμάσραν, μετέβη εἰς Σινώπην καὶ ἀπέστειλεν ἐκεῖθεν τῷ Μεχμέτ ἱκανοὺς ἀνδρας. Καὶ ὁ σουλτάνος, εἰσελθὼν εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως, ἀπεβίβασε πλείστους πολεμιστάς. Ἴδὼν τότε τὸν ἐπελθόντα στρατὸν ὁ ἡγεμὼν τοῦ φρουρίου καὶ ἀντιληφθεὶς ὅτι ὀπωσδήποτε ἐπέκειτο ἡ κατάληψις του, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἐπρόκειτο νὰ προβάλλῃ ἀντίστασιν, ἐστράφη εἰς τοὺς πέριξ αὐτοῦ εὐρισκομένους ἀπίστους καὶ εἶπεν: «Ἀδελφοί!. Προτείνω ὅπως παραδώσωμεν τὸ φρούριον εἰς τὸν ἐπιδρομέα.»¹ Ἄπαντες δὲ οἱ παρόντες ἀπεδέχθησαν τὴν τοῦ βασιλέως πρότασιν καὶ ἔπεμψαν τῷ σουλτάνῳ τὸν ἴδιον αὐτῶν ἡγεμόνα, ἵνα παραδώσῃ τὴν πόλιν. Μετὰ τοῦ ἡγεμόνος δὲ ἦλθον καὶ τινες τῶν προϋχόντων καὶ ἐγκρίτων ἀπίστων καὶ ἐδήλωσαν ὑποταγὴν τῷ σουλτάνῳ, οὗτος δέ, ἐν τῇ μακροθυμίᾳ του, δὲν ἤχμαλώτισεν οὐδένα ἐξ αὐτῶν, διέταξε μόνον τὴν μετοικεσίαν εἰς τὸ φρούριον τοῦτο τῶν κατοίκων ἐνὸς ἀπεμακρυσμένου φρουρίου τῆς χώρας τῶν Βλάχων (: Βλαχίας), κτήματος τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ μετέτρεψεν εἰς τέμενος τὴν περίλαμπρον ἐκκλησίαν τῆς πόλεως, ἵνα δύνανται οἱ ἐν αὐτῇ πιστοί, νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ μακροημερεύσεως καὶ εὐδαιμονίας τοῦ ἐν ἔτει ἐγείρας 864 (: 1460) κατακτήσαντος τὴν ἐν λόγῳ πόλιν νικηφόρου σουλτάνου Μεχμέτ Χάν².

Κεφάλαιον.—Διήγησις τῆς ἀλώσεως ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ Χάν Γαζή τῆς Σινώπης καὶ τοῦ «Κοῖλου Χισάρ»³ καὶ τῆς Κασταμονῆς⁴.

Κεφάλαιον.—Διήγησις τῆς ὑποταγῆς τοῦ Ἰσμαῖλ καὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως αὐτοῦ εἰς Ἀϊνέγκιολ (: Ἀγγελόκωμα) καὶ Γιάρ—Χισάρ⁵ ὡς διοικητοῦ⁶.

¹ Εἰς τὸ κείμενον ὑπάρχει ἡ λέξις «μουστερῆ» (: πελάτης).

² Παραλείπονται δύο τετράστιχα.

³ Κόϊ, εἰς τὴν παλαιὰν τουρκικὴν διάλεκτον, σημαίνει πρόβατον (: κογιούν) καὶ Κοῖλου-Χισάρ ἢ Κογιουνλου Χισάρ φρούριον τῶν προβάτων. Ἰσχυρὸν φρούριον ἀνατολικῶς τῆς Εὐδοκιάδος. Ὁ Νεοκαϊσαρείας (Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 32) ἀποκαλεῖ αὐτό, φρούριον τοῦ Βαφέως παρὰ τὴν Νικομηδίειαν.

⁴ Παραλείπεται τὸ κεφάλαιον ὡς μὴ ἐνδιαφέρον.

⁵ Τὸ Γιάρ-Χισάρ κεῖται μεταξὺ Προύσης καὶ Ἀγγελοκόμων, ἀπέχει δὲ τῆς Κιουτάχιας (: Κοτταίου) ἕκκα ὄρας.

⁶ Παραλείπεται ὡσαύτως.

Κεφάλαιον.—Τίνι τρόπῳ ἐκυριεύθη τὸ Κοϊλοῦ-Χισὰρ καὶ ὅσα συνέβησαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ¹.

Πρὸ τῆς καταλήψεως τοῦ Κοϊλοῦ-Χισὰρ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ, εἰς τὸ ἐν λόγῳ φρούριον εὐρίσκειτο διοικητὴς τις ὀνόματι Χουσεῖν Βέης. Ἡμέραν τινά, ἐξελεθὼν πρὸς θήραν εἰς τὴν παρακειμένην πεδιάδα, συνελήφθη παρὰ τοῦ Οὐζοῦν Χασάν ² καὶ βιασθεὶς τῷ παρέδωσε τὸ φρούριον. Πληροφορηθεὶς τοῦτο ὁ σουλτάνος, ἔπεμψεν ἀγγελιαφόρον εἰς τὸν Ἰοπάρχην Ρούμελης Χαμιζᾶ Βέην ³, διατάσσων αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Κοϊλοῦ-Χισὰρ καὶ νὰ καταλάβῃ αὐτό, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει, νὰ πολιορκήσῃ τὴν ἐπαρχίαν ὀλόκληρον καὶ νὰ πυρπολήσῃ τὰ χωρία, ὅστε νὰ καταστραφῇ ὀλόκληρον τὸ βιλαγιέτιον. Ὁ Χαμιζᾶ Βέης, ὑπέικων, ἐπορεύθη κατὰ τοῦ φρουρίου ἐπὶ κεφαλῆς ἱκανοῦ στρατοῦ καὶ ἐπολέμησεν ἐπ' ἀρκετόν, ἀντιληφθεὶς ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ τὸ φρούριον, ἐπολιόρκησε τὴν ἐπαρχίαν ὀλόκληρον. Ἡμέραν τινὰ οἱ ἐπιδρομεῖς εὐρέθησαν πρὸ ἑνὸς ἀρμενικοῦ χωρίου, τὸ ὁποῖον ἐληλάτησαν καὶ μετῆλθον πλείστας βιαιότητος κατὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἰδίως δὲ κατὰ τῶν νέων. Γενικῶς οἱ ἐξωργισμένοι πολεμιστὰι τοῦ Ἰσλάμ ἐποίησαν σπουδαιοτάτας πράξεις ⁴. Πρὸ τῆς βιαιότητος ταύτης τῶν στρατιωτῶν μας, οἱ ἀρμένιοι ἀπετάθησαν εἰς τὸν Οὐζοῦν Χασάν λέγοντες: «Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ προηγουμένου ἡγεμόνος μας, δὲν εἶχομεν ὑποστῆ τοιαύτην προσβολὴν ⁵ καὶ μάλιστα ὁ βασιλεὺς μας τότε ἦτο ἀνίσχυρος. Ἀρμόζει τώρα, ἐνῶ ἔχομεν βασιλέα τόσον μεγαλοπρεπῆ καὶ ἰσχυρόν, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα μας νὰ ὑποστῶσι τοιαύτην ἄδικον ἐπίθεσιν;». Ὁ Χαμιζᾶ Βέης ἐν τούτοις, ἐπέστρεψεν ἐκ νέου εἰς τὴν ἐπαρχίαν του καὶ ἔκτοτε διήλθον ἀρκετὰ ἔτη. Ὁ πανίσχυρος σουλτάνος Μεχμέτ Χὰν ἐβάδισε τρο-

¹ Ὅσον καὶ ἂν τὸ κεφάλαιον τοῦτο δὲν ἐνδιαφέρει ἀμέσως τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν, μεταφράζεται ὡς ἀπαραίτητον διὰ τὴν κατανόησιν τῶν ἀκολουθούντων.

² Ὁ μεγαλύτερος ἡγεμὼν τῆς τουρκομανικῆς δυναστείας τοῦ Λευκοῦ Κριοῦ (: Ἄκ Κογιουνλοῦ), ἣτις ἐκυριάρχησεν ἐν Καππαδοκίᾳ καὶ Μεσοποταμίᾳ. Ἄνελεθὼν εἰς τὴν ἔξουσίαν τῷ 1466 ἐν Διαρβεκίρῃ, ἐρόνυσε τὸν ἡγεμόνα τῆς ἀντιζήλου δυναστείας τοῦ Μέλανος Κριοῦ (: Καρὰ Κογιουνλοῦ) Δζιχάν Σάχ καὶ μετὰ ἐν ἔτος τὸν ἔγγονον τοῦ Ταμερλάνου, Ἄμπου Σεῖτ Μιρζά, οὕτω δὲ κατώρθωσε νὰ ἰδρῦσῃ μέγα κράτος με πρωτεύουσαν τὴν πόλιν Ταμπρίζ τῆς ΒΑ. Περσίας. Τῷ 1472 περιεπλάκη εἰς πόλεμον πρὸς τὸν σουλτάνον Μωάμεθ Β' τὸν Πορθητὴν, ἀλλ' ἠττήθη ὀλοσχερῶς. Ἄπέθανε τῷ 1477. Εἶχε νυμφευθῆ τὴν ἀνεψιάν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος, Δαυὶδ τοῦ Κορμηνοῦ.

³ Ἄνεψιὸς τοῦ Καστριώτου (: Ἰσκενδέρ Βέην) τῆς Ἀλβανίας.

⁴ Ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ, ἡ φράσις αὕτη παρουσιάζεται ὡς «... ἔσφαλον τὰ μέγιστα!».

⁵ Εἰς τὸ κείμενον ὑπάρχει ἡ λέξις «μουρνταρλιζ» (: ἀκαθαροσία).

παιούχος, καὶ ἀφίχθη εἰς Σκόπια¹, τὰ ὁποῖα ἐκυρίευσεν. Ἐκεῖθεν διη-
θύνθη εἰς Κοῖλου—Χισάρ, καὶ ἐγκαταστήσας πρὸ τοῦ φρουρίου τηλεβό-
λα ἤρχισε βάλλων κατ' αὐτοῦ. Πανικόβλητοι οἱ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, παρέ-
δωσαν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ, ὅστις, γενόμενος κύριος αὐτοῦ, ἐγκατέστησεν εἰς
αὐτὸ φρουρὰν ἐξ ἀνδρῶν τῆς ἀκολουθίας του.

Κεφάλαιον².—Ἐκθέτω ἐν αὐτῷ, τίνι τρόπῳ ὁ πατισὰχ μετέβη εἰς
Ἰραπεζοῦντα καὶ τίνι τρόπῳ κατέλαβεν αὐτήν.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Κοῖλου Χισάρ, ὁ σουλτάνος ἐπορεύθη πρὸς
τὸ Ἐρζιντζάν (: Ἀρσίγγην)³. Ὁ Οὐζούν Χασάν ἀπέστειλε τὸν πατέρα
του καὶ τινα ἐκ τῶν ὑποτελῶν του βέηδων, τὸν Κιοῦρτ Χασάν, εἰς τὴν
μητέρα του, παρακαλῶν αὐτήν νὰ μεσολαβήσῃ ὁμοῦ μετ' αὐτῶν, παρὰ τῷ
Μεχμέτ διὰ τὴν σύναψιν εἰρήνης, πράγματι δέ, συνηντήθησαν παρὰ τὸ
ὄρος Μπουλγάρ-Ντάγ⁴, προσκομίζοντες δῶρα πολύτιμα. Καὶ ὁ βασιλεὺς
δεχθεὶς τὰ προσφερόμενα αὐτῷ δῶρα, ἀνταπέδωσε τοιαῦτα. Πρὸσηνέχθη
τῇ γηραιᾷ μητρὶ τοῦ Οὐζούν Χασάν «Σαρῆ Χατοῦν»⁵ ὡς πρὸς τὴν ἰδίαν
αὐτοῦ μητέρα καὶ τὸν κοῦρδον σείχην Χασάν ἐτίμησεν ὡς πατέρα του.
Ἐκεῖθεν μετέβησαν ὁμοῦ εἰς Ἰραπεζοῦντα διὰ τοῦ Μπουλγάρ-Ντάγ, τοῦ
βασιλέως βαδίζοντος πεζῇ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον. Ἀφικθέντων πρὸ τῆς
πόλεως, ἡ Σαρῆ Χατοῦν ἠρώτησε τὸν βασιλέα, πρὸς τί τὴν τότε ταλαιπωρία

¹ Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦ Βατικανοῦ ἀναφέρεται ἡ Σινόπη, ὅπερ καὶ ὀρθό-
τερον.

² Προηγούνται δύο τετράστιχα, ἅτινα παραλείπω.

³ Θεωρεῖται πόλις ἀρχαιστάτης τῆς Ἀρμενίας, ἔχουσα καὶ διάσημον ναὸν τῆς
θεᾶς Ἀναΐδος, τῆς Ἀφροδίτης τῶν ἀρμενίων. Περὶ τὸ 305 μ. Χ. ὁ ἅγιος Γρη-
γόριος ὁ Φωτιστής, ὅστις ἐκήρυττε τὸν Χριστιανισμὸν ἐν Ἀρμενίᾳ, διαφανήσας
πρὸς τὸν βασιλέα Θιριδάτην ἐπὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, ἐγκατεστάθη ἐπὶ τινα
καιρὸν εἰς Ἐρζιντζάν. Εἰς ἀνάμνησιν τῆς διαμονῆς τοῦ ἀρμενίου ἱεράρχου, ἰδρύ-
θησαν εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως δύο ἀρμενικαὶ μοναὶ, σωζόμεναι μέχρι τῶν προσ-
φάτων σεισμῶν τῆς Τουρκίας (1939). Μετὰ τὴν νίκην τοῦ σελτζουκίδου σουλτάνου
Ἄλπ-Ἀρσλάν, κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ τοῦ Διογέους, ἡ πόλις μετ' ὀλο-
κλήρου τῆς ἐπαρχίας, περιήλθεν ἐκ τῶν Βυζαντινῶν εἰς τοὺς Τούρκους, ἐκ τούτων
δὲ εἰς τοὺς Μογγόλους νικήσαντας τοὺς σελτζουκίδας τῷ 1243. Ἀφοῦ δὲ ἐκυριάρ-
χησαν αὐτῆς οἱ Μογγόλοι, Τάταροι καὶ Τουρκομάνοι, προσηρητήθη ὀριστικῶς εἰς τὸ
κράτος τῶν Ὀσμανιδῶν, τῷ 1473, ὑπὸ Μωάμεθ Β΄ τοῦ Πορθητοῦ. Τῷ 1784 κατε-
στράφη κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ σειμοῦ, ταφέντος τότε ὑπὸ τὰ εἱρεῖα καὶ τοῦ γενι-
κοῦ διοικητοῦ Σουλεϊμάν πασᾶ. Καὶ ἀνεκτίσθη μὲν μετὰ τινα χρόνον ἐπὶ τῇ βάσει
νέου σχεδίου, ἀλλὰ δὲν ἀνέλαβε τὴν προηγουμένην σπουδαιότητά της.

⁴ Ὁροσειρὰ τῆς μεσημβρινῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀνήκουσα εἰς τὸν Ταῦρον τῆς
Κιλικίας. Ὑπέρεκειται τοῦ κόλπου τῆς Μερσίνας καὶ ἔχει ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ
Μεντίλις-Ντάγ (3500 μ.). Ὁ Σκύδιος τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων.

⁵ Σαρῆ Χατοῦν : Ξανθὴ δέσποινα. Ἡ λέξις ἦτο ἐν χρῆσει ἐν Τουρκίᾳ πα-
λαιότερον, καὶ ἐχρησιμοποιοῦτο ἀντὶ τοῦ γανούμ : κυρία.

διὰ τὴν Τραπεζοῦντα, ἐκεῖνος δὲ ἀπήντησε λέγων: «Ὀλη αὐτὴ ἡ ταλαιπωρία, ὡς λέγεις, εἶναι πρὸς δόξαν καὶ μεγαλεῖον τῆς θρησκείας μας. Ὀφείλομεν νὰ λογοδοτήσωμεν πρὸ τῆς θείας δίκης κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Μὴ λησμονῆς ὅτι κρατοῦμεν ἀνὰ χειρὰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ ξίφος· ἐὰν φεισθῶμεν τῶν κόπων αὐτῶν, δὲν θὰ ἀρμόζῃ εἰς ἡμᾶς ὁ τίτλος τοῦ Γαζῆ»¹. Ὅταν εὐρίσκοντο ἤδη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ φρουρίου τῆς Τραπεζοῦντος, ἡ Σαρῆ Χατοῦν ἀπετάθη ἐκ νέου πρὸς τὸν σουλτάνον, λέγουσα: «Τὸ φρούριον αὐτὸ ἀνήκει εἰς τὴν νύμφην μου»². Ἄφες αὐτὸ εἰς ἐμέ!» Ὁ βασιλεὺς ὁμοῦς δὲν ἀπήντησε, προσποιούμενος τὸν ἀδιάφορον, μέχρις ὅτου ἀφίχθησαν τὰ ἐν Σινώπῃ πλοῖα καὶ διεξίχθη σφοδρὸς ἀγὼν, κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἀγὼν τοιοῦτος ὥστε οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἀπῆυδῆσαν καὶ οὕτως ἡ Τραπεζοῦς κατελήφθη. Ἐκόμισαν τότε πρὸ τοῦ ἀνακτοῦ, ὡς ἦτο ἀρμόζον καὶ δίκαιον ἄλλωστε, τὸν αὐτοκράτορα, τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς ἄλλους ἐγκρίτους ἀπίστους τοῦ φρουρίου, τοὺς ὁποίους ἐπιβίβασαντες εἰς τὰ πλοῖα ἀπέστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνῶ οἱ νικηφόροι στρατιῶται εἰσελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἐλεηλάτησαν αὐτὴν καὶ ἱκανοποιήθησαν σφόδρα. Ἀρκετὰ ἐκ τῶν κτημάτων τοῦ φρουρίου ἐχάρισεν ὁ τροπαιοῦχος σουλτάνος εἰς τὴν μητέρα τοῦ Οὕζουν Χασάν καὶ τὴν ἀπέστειλε μετὰ τιμῶν καὶ πολλοῦ σεβασμοῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ υἱοῦ της. Καὶ ὁ βασιλεὺς, κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς οὗς εἶχεν ἐκδώσει προηγουμένως, διέταξε νὰ οἰκοδομησῶσι καὶ ἐν Τραπεζοῦντι διάφορα μεγαλοπρεπῆ τεμένη καὶ μεστζῖτια. Οὕτω καὶ ἐγένετο. Ἐκάλεσεν εἰς Τραπεζοῦντα ἱκανοὺς μουσουλμάνους, διανείμας εἰς αὐτοὺς τὰς ἐγκαταλειφθείσας παρὰ τῶν ἀπίστων Ἑλλήνων οἰκίας, τοὺς ἐναπομείναντας δὲ ἐντὸς τοῦ φρουρίου Ἑλληνας ἐξιολάμισε διὰ τῆς βίας, ὀνομάζων αὐτοὺς γενιτσάρους, σιλαχτάρηδες καὶ σιπαχῆδες³. Τὰς γυναῖκας αὐτῶν, ἀνερχομένας εἰς ὀκτακοσίας, διένειμε τοῖς ἀνθρώποις τοῦ σαραγίου⁴. Ἐκεῖθεν ὁ σουλτάνος μετέβη εἰς «Σουνίσαν»⁵. Συναντήσας ἐκεῖ τὸν Κηζιλ Ἀχμέτ⁶, ἐδώρησεν αὐτῷ τιμάρια εἰς Ρούμελην, ἱκανὰ σαντζάκια, ὡς καὶ τὴν πόλιν τῆς Κα-

¹ Ἀγωνιστής, νικητής, τροπαιοῦχος.

² Ὡς γνωστόν, ὁ Οὕζουν Χασάν ἐνυμφεύθη τὴν ἀνεψιὰν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος Λαυῖδ τοῦ Κομνηνοῦ.

³ Παλαιοὶ στρατιῶται τοῦ ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. Σιλαχτάρηδες: ὑπασπισταί, Σιπαχῆδες: ἱππεῖς.

⁴ Ἴδε σχετικὰ ἐν: Φ ρ α γ κ ἰ σ κ ο υ Β ἰ κ κ ἰ ο, Ἀκέκδοτος Ἑλληνικὸς Κῶδιξ περὶ τῆς ἱστορίας τῶν Τούρκων σουλτάνων. Περιοδικὸν «Ἐπιθεώρησις», Ρώμη, Ἔτος Β', ἀριθμ. 11, Νοέμβριος 1939, σ. 43.

⁵ Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦ Βαυκανοῦ ἡ φράσις αὕτη δὲν ὑπάρχει.

⁶ Ἀδελφὸς τοῦ Ἰσμαῖλ Ἰσφεντιάρ.

σταμῶνος¹. Ἀποδεχθεὶς οὗτος τὴν προσφορὰν τοῦ σουλτάνου, ἐζήτησεν ἄδειαν ἵνα μεταβῆ πρὸς συνάντησιν τῆς μητρὸς του καὶ ἀπῆλθεν εἰς Μπόλου (: Βιθυνίον). Ἐκεῖθεν πορευθεὶς πρὸς συνάντησιν τοῦ Οὐζοῦν Χασάν, παρέμεινε παρ' αὐτῷ ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη, μέχρι καὶ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ σουλτάνου Βαγιαζήτ (: 1481)². Ἡ νίκη αὕτη τῶν τροπαιοῦχων τουρκικῶν στρατευμάτων, ἐγένετο ἐν ἔτει ἐγείρας 865 (: 1461), διὰ χειρὸς τοῦ ἐνδόξου σουλτάνου Μεχμέτ Χάν.

Κεφάλαιον.—Διήγησις τῶν πράξεων τοῦ σουλτάνου, ἐπιστρέψαντος ἐκ τοῦ πολέμου αὐτοῦ (: ἐκ Τραπεζοῦντος).

Καταλαβὼν λοιπὸν τὸ προαναφερθὲν φρούριον, ὁ σουλτάνος Μεχμέτ ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα προσῆλθε καὶ ὁ Ἰσῆκ πιασῆς, τὸν ὅποιον προηγουμένως εἶχε διορίσει Τοπάρχην Ρούμελης. Τότε ἤρχισαν προσερχόμενοι εἰς Κωνσταντινούπολιν οἱ πρέσβεις τῶν πέριξ κρατῶν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ πρέσβεις τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας, τοὺς πρέσβεις ὁμοῦ αὐτοὺς ἀπέστειλαν ἐκ νέου εἰς τὴν χώραν των, ἐν συνοδείᾳ ἄλλων, ἡμετέρων πρέσβεων. Οὗτοι δὲ παρουσιασθέντες ἐνώπιον τοῦ δεσπότη τῆς Βλαχίας, μετεβίβασαν αὐτῷ τὰς διαταγὰς τῆς Πύλης. Ὁ δεσπότης ἀπαντῶν εἶπεν: «Οἱ ὑπῆκοοί μου, κατὰ δυστυχίαν, δὲν εἶναι εἰλικρινεῖς ἀπέναντί μου. Ἐάν, ὑπακούων τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ διαταγῇ τοῦ σουλτάνου, ἀπέλθω διὰ Κωνσταντινούπολιν, ἀσφαλῶς θὰ προσκαλέσωσιν ἄλλον τινὰ ὡς ἡγεμόνα αὐτῶν. Ὡς ἐκ τούτου θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποστείλῃ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς χώρας μου ἓνα ἐκ τῶν τριῶν Βέηδῶν του, εἰς τὰ παράλια τοῦ Δουνάβεως, οὕτως ὥστε καὶ ἐγὼ νὰ δυνηθῶ, μεταβαίνων εἰς Κωνσταντινούπολιν, νὰ ὑποβάλω αὐτῷ τὰ σέβη μου». Κατὰ ταῦτα, βασιζόμενος ὁ σουλτάνος εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἡγεμόνος, ἔπεμψε τὸν Τσακιρτζῆ-Μπασῆν³ Χαμζᾶ Βέην, πρὸς προάσπισιν τῆς Βλαχίας, αὐτὸς δὲ ἠγκυροβό-

¹ Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ Μωάμεθ Β' ἐξεχώρησε τῷ Κηζιλ Ἀχμέτ τὴν τοπαρχίαν τῆς Παφλαγονίας, μετὰ πρωτεύουσής τῆς Κασταμώνος, ἀντὶ ἐτησίου φόρου 50000 δουκάτων. (Ἴδε: Νεοκασαρία Ἀμβροσίου, Ἱστορία τοῦ Τουρκικοῦ Κράτους, Κων/πολις, 1911, σελ. 125).

² Ἀκολουθοῦν δύο τετράστιχα.

³ Καὶ εἰς τὰ δύο χειρόγραφα, ὁ τίτλος τοῦ Χαμζᾶ Βέη, ἀναφέρεται ἐσφαλμένως, ὡς «Τσακιρτζῆ-Μπασῆ», ἐνῶ γνωστὸν τυγχάνει, ὅτι ὁ πραγματικὸς τίτλος ἦτο «Τσακιρτζῆ-Μπασῆ». Ἦτο δὲ οὗτος ἀνώτερος βαθμὸς ἐκ τοῦ σώματος τῶν «Ρικιάηδων» (: ἀναβολέων). Εἶναι ὁ τέταρτος κατὰ σειράν, ἀπὸ τοὺς ἀγενεῖους ὀφικιαλίους τῆς ὀθωμανικῆς αὐλῆς. «Βαστῆ τὴν σκάλαν τῆς σέλλας τοῦ ἵππου, ἐπιπνεύοντος τοῦ σουλτάνου... Οὗτοι λέγονται καὶ κολτοῦκ-βεζυρλερῆ, ὡσάν ὅπου ἔχουσι προνόμιον νὰ ἐγγίξωσι τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως, νὰ ἄπωνται τῆς μισχάλης του ὅταν περιπατῆ ἢ ἀναβαίνῃ τὰς ἀναβάθρας, νὰ τὸν σηκώσουσιν ὅταν καθιλικεύῃ, ὅταν ἐμβαίνῃ ἢ ἐβγαίνῃ ἀπὸ τὸ πλοῖον... Αὗτοι οὖν οἱ ρικιάη-ἀγαλαρῆ,

λησεν εἰς τὰ παράλια τοῦ Δουνάβεως. Βαδίσας ὁμοῦς ἐκεῖνος (: ὁ ἡγεμῶν τὴν Βλαχίας¹), νύκτωρ ἐπὶ τῶν πάγων, συνέλαβε τὸν Χαμιζᾶ Βέην καὶ ἄλλους πολλοὺς μουσουλμάνους καὶ ἀνεσκολόπισεν αὐτούς. Εἰσήλασεν ἐκεῖθεν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας, αἰχμαλωτίζων καὶ θανατώνων τοὺς κατοικοὺς αὐτῶν. Ἀποστείλας δὲ ἔπειτα τὰς κεφαλὰς τοῦ Χαμιζᾶ Βέη καὶ τῶν ἄλλων προκρίτων μουσουλμάνων εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς «Ἐγκιουρούς»², εἰδοποίησεν αὐτόν, ὅτι ἦτο ἐχθρὸς τῶν Τούρκων. Ἐκτοτε, ἅπαντες οἱ ἄπιστοι βέηδες καὶ ἡγεμόνες, ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ὡς θανάσιμον ἐχθρὸν τοῦ σουλτάνου ἡμῶν.

Κεφάλαιον³.—Ἐκθῆτω ἐν αὐτῷ τὰ τῆς εἰσόδου τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ εἰς Βλαχίαν καὶ τῆς ἐκχωρήσεως τοῦ βιλαγιετίου αὐτοῦ εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Καζικλή (: ἀνασκολοπιστοῦ).

Πληροφορηθεὶς ὁ σουλτάνος τὴν ἀπάτην τοῦ ἀπίστου αὐτοῦ ἡγεμόνος ἐναντίον τῶν μουσουλμάνων, συνεκέντρωσε τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἰσλάμ καὶ ἐπῆλθε κατὰ τῶν παραλίων τοῦ Δουνάβεως. Διελθὼν τὸν

οἱ καὶ κολτοῦκ βεζυρλερί λεγόμενοι, γίνονται πασαδες μὲ τρία τούγια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ πολλάκις καὶ βεζύρης τῆς πόλεως γίνεται τις ἐξ αὐτῶν...» (Ἴδε Ἄ θ α γ. Ὑ ψ η λ ἄ ν τ ο υ, Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σελ. 721). Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Χαμιζᾶ Βέης, ἦτο ἐκ τῶν εὐνοουμένων τοῦ Μωάμεθ Β΄. Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1418 καὶ ἐξημίαισεν γενίτσαρος τῆς φρουρᾶς τοῦ σουλτάνου Μουράτ καὶ ἀργότερον τοῦ Μωάμεθ. Ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν μάλλον ἱκανῶν πολεμιστῶν τῆς ἐποχῆς του, δι' ὃ καὶ ὁ σουλτάνος διώρισεν αὐτόν, κατὰ σειράν, ἀρχιστράτηγον, «τακιοτή-μπασην» καὶ Τοπάρχην. Ἀπέθανε τῷ 1461, φονευθεὶς παρὰ τοῦ Δρακούλη.

¹ Ἐννοεῖ τὸν Βλάδον Δρακούλην, τὸν κληθῆντα ἀνασκολοπιστήν. Τὸν τίτλον τοῦτον ἔλαβε, διότι ἠγχαριστεῖτο νὰ ἀνασκολοπιζῆ. Ἀναφέρεται ὅτι ἀνεσκολόπισεν 600 Βοεμοὺς ἐμπόρους καὶ 500 Βλάχους εὐπατρίδας ἀντιφρονούντας αὐτῷ. Πλὴν ὁμοῦς τοῦ ἀνασκολοπισμοῦ μετεχειρίζετο καὶ ἄλλας βασάνους. Λέγεται ὅτι τῶν αἰχμαλώτων ἐξέδεδε το πέλμα τῶν ποδῶν, ἤλειφεν ἔπειτα τοῦτο ἄλατι, καὶ ἔθετεν αἶγας, ἵνα λείψωσι τοὺς ἐκπελματισμένους πόδας. Ἄλλοτε, Τούρκων πρέσβων μὴ θελησάντων νὰ ἀποκαλυφθῶσιν ἐνώπιόν του, ἐκάρφωσε τὰς κιθάρας ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν, συναθροίσας δὲ ποτε τοὺς ἐξ ἀνεργίας πένητας, ἐστίασεν αὐτοὺς πλουσιοπαρόχος καὶ ἔπειτα κατέκαυσεν ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐστίασεως. Ἀναφέρεται ὁ αὐτὸς ὅτι ἐφεῦρε μηχανήν, διὰ τῆς ὁποίας ἀπετεμάριζε τοὺς ἀνθρώπους εἰς λεπτά τεμάχια, ὕπερ δὲ ἀνεύκαστον τὰς κεφαλὰς τῶν βρεφῶν καθήλου ἐπὶ τῶν ἀποκεκομμένων μαστῶν τῶν μητέρων, ἠνάγκαζε δὲ ταυτοχρόνως τὰ παιδιά νὰ τρώωσι τὰ ἐψημμένα σώματα τῶν μητέρων αὐτῶν. Διὰ πάντα ταῦτα, οἱ μὲν Βλάχοι ἀπεκάλουν αὐτὸν Τζεπελπούς (: δῆμιον), οἱ δὲ Τούρκοι Καζικλή Βόδα (: ἀνασκολοπιστήν Βοεβόδαν).

² Ἐγκιουρούς (: Οὐγγαρία). Ὅσον καὶ ἂν τουρκιστὶ ἡ Οὐγγαρία λέγεται Ματζαριστάν, πολλοὶ Τούρκοι ἱστορικοὶ ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν Ἐγκιουρούς. («Ἰ σ τ ο ρ ἰ ἄ Π ε τ σ ε β ἦ», ἔκδ. Ἀχμέτ Ρεφίκ, Κωνσταντινουπόλις, 1933, σελ. 39).

³ Προηγούμενα δύο τετράστιχα.

ποταμιόν, εἰσήλασεν ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας τῆς Βλαχίας, ἔνθα ἅπαντες οἱ κάτοικοι ἐδήλωσαν ὑποταγὴν αὐτῷ, ἐνῶ ὁ προορηθὲς Καζικλῆ Βόδα ἐγένετο ἄφαντος. Ἐρρημώσας διὰ τοῦ νικηφόρου στρατοῦ του τὰ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως μέχρι τοῦ Ἰστρου, κατέλαβε τὴν Πράβια (: Βραίλαν). Τότε ἐνεφανίσθη καὶ ὁ ἐχθρὸς του. Οἱ πολεμιστὰι τοῦ πατισᾶχ ἔλαβον θέσιν μάχης καὶ ἀντιληφθέντες ὅτι ὁ ἐχθρὸς οὗτος ἦτο στρατὸς τοῦ Καζικλῆ, ἐπετέθησαν ἐναντίον του καὶ ἠχημαλώτισαν τὸ πλεῖστον αὐτῶν, τοῦ βοεβόδα ἀποδράσαντος εἰς φάραγγας καὶ ὄρη. Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπομένης ἡμέρας ὁ σουλτάνος ἀπέστειλε πρὸς καταδωξίν του τὸν Ἀλῆ Βέην, ἐνῶ ἅπαντες οἱ ἐναπομείναντες στρατιῶται καὶ πρόκριτοι τῶν Βλάχων, προσπεσόντες ἐνώπιον τοῦ πατισᾶχ, ἐδήλουν ὑποταγὴν. Πρὶν δὲ ἀπέλθῃ τῆς Βλαχίας ὁ πατισᾶχ διώρισεν ἐν αὐτῇ ἡγεμόνα τὸν νεώτερον ἀδελφὸν τοῦ Καζικλῆ¹ ὅστις μέχρι τοῦδε ὑπηρετεῖ παρὰ τῷ βασιλεῖ, παρέδωκεν αὐτῷ τοὺς αἰχημαλώτους καὶ ὀμήρους καί, λαβὼν ἱκανὴν ποσότητα χρημάτων ὡς φόρον ὑποτελείας, ἐπέστρεψε μετὰ τῶν ἀνδρῶν του εἰς τὴν ἐπαρχίαν του. Ὁ πόλεμος οὗτος ἔλαβε χώραν ἐν ἔτει ἐγεύρας 866 (: 1462)².

Κεφάλαιον. — Διήγησις τῶν πράξεων τοῦ βασιλέως, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἐκ Βλαχίας εἰς Ἀδριανούπολιν.

Ἐπιστρέψας ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀδριανούπολιν, δὲν ἀπέλυσε τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ κατηυθύνθη ἀμέσως εἰς Καλλιπόλιν. Διέταξε τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Καλλιπόλει εὐρισκόμενα πλοῖά του νὰ κατευθυνθῶσιν εἰς Μυτιλήνην πρὸς κατάληψιν τοῦ φρουρίου αὐτῆς. Πράγματι δέ, ἐντὸς τοῦ ἰδίου μηνός, ὁ στόλος ἦτο ἔτοιμος πρὸς δρᾶσιν καὶ ὁ σουλτάνος διηυθύνθη κατὰ τῆς Μυτιλήνης, στρατοπεδεύσας εἰς τὸ «Ἐγιάζμύτ»³. Ἐκεῖθεν ὁ στρατὸς διεβιβάσθη εἰς Μυτιλήνην καί, στήσας τὰ τηλεβόλα, του ἐπὶ τριακόντα ὀκτὼ ὀλοκλήρους ἡμέρας ἐβομβοβόλησε τὸ φρούριον καὶ κατέρριψε τὰ τείχη αὐτοῦ, μέχρις οὗ οἱ ἐντὸς αὐτοῦ ἄπιστοι ἐδήλωσαν ὑποταγὴν. Ὁ ἡγεμὼν τῆς νήσου, ὅστις ὠνομάζετο «Καταλοῦζ»⁴, ἐξελθὼν τοῦ φρουρίου, ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Μαχμουτ πασᾶν,

¹ Τὸν ἀδελφὸν τοῦ Δρακούλη, οἱ Τοῦρκοι ἱστορικοί, (Μ α ν σ ο υ ρ ῆ Ζ α ν τ έ, Σ ο λ ἄ κ Ζ α ν τ έ, κ. ἄ.) ἀποκαλοῦσιν Καδούλ, ὁ Κ ρ ι τ ὀ β ο υ λ ο ς καὶ ἄλλοι ἡμέτεροι καὶ ξένοι Ραδούλ, ὁ δὲ Ὑ ψ η λ ἄ ν τ η ς (Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν· σελ. 11) καλεῖ Λεώταν.

² Ἀκολουθοῦν δύο τετράστιχα.

³ Μικρὰ κομῶπολις κειμένη εἰς τὸν νομὸν Παργάμου. Τὸ σημερινὸν Ἀδραμύτιον.

⁴ Ὡς γνωστόν, ἡ Μυτιλήνη ἀνήκεν εἰς τὴν Γενουηνοῖαν οἰκογένειαν τῶν Κατελοῦζων, δωρηθεῖσα αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Παλαιολόγων. Ἠγεμὼν τῆς νήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ὁ Νικόλαος.

δηλώσας τὰ ἐξῆς : « Ἴδου ἐγώ, ἐγκαταλιπὸν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τὸν ἀδελφόν, τὸν υἱὸν καὶ τὴν θυγατέρα μου, προσῆλθον τῷ σουλτάνῳ, ἔτοιμος ὢν νὰ τῷ παραδώσω τὴν νῆσον, ἐὰν οὗτος ἐφείδετο τῆς ζωῆς μου ». Τότε ὁ Μαχμούτ, μετεβίβασε τῷ σουλτάνῳ τοὺς λόγους τοῦ ἡγεμόνος, οὗτος δὲ διέταξε νὰ προσαγάγωσιν ἐνώπιόν του τὸν « Καταλούζ » (: Νικόλαον). Προσελθὼν δὲ οὗτος, ἠσπασθή τοὺς πόδας τοῦ πατισᾶχ, ὅστις διέταξε νὰ περιποιηθῶσι δεόντως τὸν ἡγεμόνα καὶ νὰ τῷ ἐτοιμάσωσι μεγαλοπρεπῆ σκηνὴν παρὰ τὴν τοῦ Μαχμούτ πασᾶ. Οὕτω καὶ ἐγένετο. Διέταξεν ἀκολουθῶν τὸν ἴδιον Μαχμούτ ἵνα, μεταβαίνων εἰς τὴν νῆσον, καταλάβῃ ἅπαντα τὰ ὑπάρχοντα καὶ καταγράψῃ ἅπασαν τὴν περιουσίαν, κινητὴν καὶ ἀκίνητον, τῶν κατοίκων αὐτῆς, τῶν τε προκρίτων καὶ τῶν ἄστων καὶ τῶν χωρικῶν. Πράγματι δὲ ὁ Μαχμούτ πασᾶς, ἐκτελέσας τὰς διαταγὰς τοῦ σουλτάνου, ἐπέστρεψε καὶ ἀνέφερε τῷ βασιλεῖ σχετικῶς. Οὗτος κρατήσας δι' ἑαυτὸν ὅσους ἐκ τῶν ὁμήρων καὶ ὅσα τῶν κτημάτων ἐβούλετο, διένειμε τὰ ὑπόλοιπα εἰς τοὺς πολεμιστάς, τοὺς πένητας καὶ τοὺς προὔχοντας σοφοὺς ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀκολουθίας του. Διέλυσε τὴν φρουρὰν τῶν ἀπίστων, ἀπεμάκρυνεν ὅσους ἐξ αὐτῶν ἐθεώρησεν ὑπόπτους, ἐπιτρέψας τοῖς ἄλλοις νὰ παραμείνωσι, διώρισεν ἱεροδίκην εἰς τὴν πόλιν, διένειμε τὰς ἐγκαταλελειμμένας οἰκίας τῶν ἀπίστων εἰς τοὺς μετοίκους μουσουλμάνους, μετέτρεψε τὰς τόσας ἐκκλησίας τῆς πόλεως εἰς τεμένη καὶ τάξας ἱκανοὺς ἐκ τῶν γενιτσάρων του φρουροὺς τῆς νήσου, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἡγεμόνα Καταλούζ, μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῶν τέκνων του. Ἐγένοντο δὲ ὅλα αὐτὰ ἐν ἔτει ἐγείρας 866 (: 1462) ¹.

Κεφάλαιον.—Διήγησις τῆς καταλήψεως ὑπὸ τοῦ σουλτάνου τῆς Βοσνίας καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐν τῷ βιλαγιετῷ του ².

Κεφάλαιον.—Ἐν αὐτῷ ἐκθέτω τὰ τῆς οἰκογενείας τῶν Καραμάνογλου, ὡς καὶ τὰ τῆς δράσεως τοῦ Οὐζζὸν Χασάν ³.

Κεφάλαιον.—Τίνι τρόπῳ μετέβη ὁ σουλτάνος εἰς Ἀλβανίαν.

Νικηθέντος τοῦ Σεριμέτ Βέη ἐν Ἀλβανίᾳ ὑπὸ τοῦ Ἰσκενδέρ ⁴, ὡς ἐπί-

¹ Παραλείπονται δύο τετράστιχα.

² Παραλείπεται τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὡς μὴ ἐνδιαφέρον.

³ Ὡσαύτως.

⁴ Ὁ Καστριώτης (: Ἰσκενδέρ) λύσας τὴν τριετῆ εἰρήνην, ἣν εἶχε συνομολογήσει μετὰ τοῦ σουλτάνου, ἤρξατο ἐνοχλῶν τοὺς ὀθωμανοὺς. Ὁ σουλτάνος ἔπεμψεν ἀμέσως τὸν Σεριμέτ Βέη μετὰ 14000 ἰππέων, νικηθέντος δὲ αὐτοῦ, ἐπέμφθησαν δύο ἄλλοι στρατηγοί, ὁ Ἀλβανὸς Βαλαβάν Βαδέρα καὶ Γιουνούς, ἄγοντες περισσώτερον στρατόν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐνίκηθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰσκεντέρ Βέη.

σης καὶ τῶν ἄλλων πασάδων, ὁ σουλτάνος ἐξεστράτευσεν ἐπὶ κεφαλῆς ἱκανοῦ στρατοῦ εἰς Ἀλβανίαν. Ἀγωνισθεὶς ἐπὶ ἀρκετόν, καθυπέταξεν ἐνίους ἐκ τῶν βέηδων τῆς χώρας, τῶν ἄλλων μὴ παραδοθέντων ἢ διαφυγόντων. Τότε ὁ σουλτάνος ἀνήγειρεν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἀλβανίας μέγα φρούριον, ὀνομάσας αὐτὸ Ἐλβασάν, κατηδάφισε τὴν πόλιν «Τσιόρλου»¹, ἐτοποθέτησε φρουρὰν εἰς τὸ φρούριον καὶ ἀπῆλθεν ἐν ἔτει ἐγείρας 870 (: 1468).

Κεφάλαιον.—Διήγησις τῆς στάσεως τοῦ Πιρ Ἀχμέτ καὶ Κασίμ, ἡγεμόνων τῆς Καραμανίας².

Κεφάλαιον.—Διήγησις τῆς ἀλώσεως τοῦ Ἐγρίπου.

Ἐπιστρέψας λοιπὸν ὁ σουλτάνος εἰς Κωνσταντινούπολιν, παρεχώρησε τῷ Μαχμούτ πασᾷ³ τὴν Καλλίπολιν ὡς τιμᾶριον καὶ διέταξεν, ὅπως ταχέως συγκεντρῶνων ἅπαντα τὸν στόλον κατευθυνθῆ εἰς Ἐγρίπον (: Εὐβοίαν) καὶ πάσῃ θυσίᾳ κυριεύσῃ αὐτήν. Καὶ ὁ Μαχμούτ πασᾶς οὗτος, ἐκτελέσας τὰς διαταγὰς τοῦ ἄνακτος, εἰδοποίησεν αὐτὸν ὅτι ἐπορεύετο κατὰ τῆς νήσου. Ἐνῶ δὲ οὗτος ἄγων 400 πλοῖα καὶ 80000 ἄνδρας διηθύνετο κατὰ τῆς νήσου, ὁ σουλτάνος μετὰ μεγίστου στρατοῦ ἀπῆλθε διὰ ξηρᾶς καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν τοῖς παραλίοις, ἀπέναντι τῆς εἰρημένης νήσου. Κατεσκευάσαν τότε εἰς τὸ στενὸν γέφυραν καὶ διὰ τῶν πλοίων διεβίβασαν ὄλον τὸν στρατὸν ἐπὶ τῆς νήσου. Οὕτω πολιορκήσαντες τὴν νῆσον ὁ μὲν Μαχμούτ πασᾶς ἀπὸ θαλάσσης καὶ ὁ σουλτάνος ἀπὸ ξηρᾶς, ἐπίεζον αὐτήν. Τότε ὅμως ἐνεφανίσθησαν πλοῖα ἀπίστων, ἀλλ' ἀντικρύσαντα τὸν ἀπειράριθμον στρατὸν τῶν Τούρκων, ἀπεμακρύνθησαν ἐγκαταλιπόντα τοὺς ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Ἰδὼν αὐτὸ ὁ σουλτάνος διέταξεν λεηλασίαν. Ὁρμήσαντες δὲ οἱ ἄνδρῆοι πολεμισταὶ τοῦ Ἰσλάμ, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μαχμούτ πασᾶν, εἰσῆλθον εἰς τὸ φρούριον καὶ ἐληλάτησαν αὐτὸ καὶ τὴν ὅλην νῆσον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας. Τὴν τρίτην δὲ ἡμέραν ὁ βασιλεὺς διέταξε πᾶσα ψυχὴ ζῶσα νὰ ἐξαλειφθῆ καὶ νὰ τεμαχισθῆ πᾶς κάτοικος ἐπὶ τῆς γεφύρας. Οὕτω καὶ ἐγένετο καὶ ὁ Ἐγρίπος μετεβλήθη εἰς πασαλίκιον ὀθωμανικόν. Αἱ ἐκκλησίαι τῆς πόλεως μετεβλήθησαν εἰς τεμένη. Αἱ ἐγκαταλειφθεῖσαι οἰκίαι τῶν ἀπίστων περιῆλθον τοῖς μουσουλμάνοις, διωρίσθη ἐν τῇ πόλει ἱεροδίκης καὶ οὕτω πως, ἢ νῆσος ἐγένετο μουσουλμανικὴ ἐπαρχία ἐν ἔτει ἐγείρας 874 (: 1470), ἐπὶ σουλτάνου Μεχμέτ Χάν Γαζῆ⁴.

¹ Παρὰ τὸ Δυρράχιον, ἀναγερωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καστριώτου.

² Παραλείπεται διὰ τοὺς αὐτοὺς ὡς ἄνω λόγους.

³ Τὸν πρόφην Μέγαν Βεζύρην. (Ἴδε περὶ αὐτοῦ ἀνωτέρω, σελ. 227, σημ. 2 καὶ X α λ κ ο κ ο ν δ ὕ λ η ν Η., σελ. 231).

⁴ Ἀκολουθοῦν δύο τετράστιχα.

Κεφάλαιον.—Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Καραμανίας¹.

Κεφάλαιον.—Ἀποστολὴ τοῦ Ἰσχάκ πασᾶ εἰς Καραμανίαν².

Κεφάλαιον.—Ἄλωσις τῆς Ἀλάιτε (: Κορακισίου) ὑπὸ τοῦ Γκεδικ Ἐρῆ Ἀχμέτ πασᾶ³.

Κεφάλαιον.—Ἐκπόρθησις τῆς Σελευκείας⁴.

Κεφάλαιον.—Συνέχεια τῆς διηγήσεως τῶν συμβάντων ἐν Καραμανία⁵.

Κεφάλαιον.—Γενεαλογία τοῦ Οὐζοῦν Χασάν⁶.

Κεφάλαιον.—Διήγησις τῆς καταλήψεως τῆς «Κιέφφε»⁷ ὑπὸ τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ Γκεδικ Ἐρῆ Ἀχμέτ πασᾶ⁸.

Κατακτήσας λοιπὸν ὁ σουλτάνος ἄπασαν τὴν χώραν τῶν Ἑλλήνων,

¹ Παραλείπεται ὡς μὴ ἐνδιαφέρον.

² Ὡσαύτως.

³ Ὡσαύτως.

⁴ Ὡσαύτως.

⁵ Παραλείπεται διὰ τοὺς αὐτοὺς ὡς ἄνω λόγους.

⁶ Ὡσαύτως.

⁷ Πόλις εἰς τὴν νοτιοανατολικὴν ἀκτὴν τῆς Κριμαίας ἰδρυθεῖσα τῷ 1266 ὑπὸ τῶν Γενονησίων, ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς παλαιᾶς πόλεως Θεοδοσίας, ἀποικίας τῶν Μιλησίων. Ἀπέβη ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Ταυρικῆς, ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 100000 κατοίκους. Κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1475 ἐκαλεῖτο διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς Μικρὰ Σταμποῦλ ἢ Σταμποῦλ τῆς Κριμαίας. Ὑπὸ τοὺς Τούρκους διετέλεσε μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ρώσων ἀνακτήσεως αὐτῆς κατὰ τὰ ἔτη 1770 καὶ 1783. Ὑπὸ τῶν Ρώσων καλεῖται Φεοδοσία, ὑπὸ τῶν Τούρκων Κιέφφε, ὑπὸ δὲ τῶν Εὐρωπαϊῶν Καφφάς. Ἄγνωστον διατι ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο. Λέγεται ὅτι ἐκλήθη οὕτω ἀπὸ τοῦ ἀραβικοῦ κιαφῆρ (: ἄπιστος), ἢ, ὅπως εἰκάξει ἰταλὸς ἱστορικός, ἀπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ Γενονησίου Καφφάρου. (Ἴδε : Α. Π α σ π ά τ η, «Τὸ ἐμπόριον τῶν Γενονησίων ἐν Κων/πόλει καὶ Εὔξεινφ Πόντφ κατὰ τὸν Μεσαίωνα», ἐν περιοδ. Ἑλλην. Φιλολογ. Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, Τόμ. ΣΤ', σελ. 138—165 καὶ Τόμ. Ζ., σελ. 82—126).

⁸ Βεζύρης πρωθυπουργεὺς ἐπὶ τετραετίαν ἐπὶ Μαῦμεθ Β'. Ἦτο Ἀλβανὸς τὸ γένος, ἀνήκε δὲ εἰς τὸ τάγμα τῶν γενιτσάρων καὶ τὸ δερβισικὸν σῶμα τῶν Μπεκτασήδων. Διακριθεὶς διὰ τὴν ἀνδρείαν του, προήχθη εἰς Τοπάρχην Ρούμελης καὶ κατόπιν εἰς βεζύρην. Τῷ 1478, ὁ σουλτάνος ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν κυριεύσῃ τὴν Σκόδραν τῆς Ἀλβανίας, ἀλλ' ἀρνήθη εἰς αὐτὴν καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ φρούριον Ἀνατόλ-Χισάρ τοῦ Βοσπόρου. Ἀργότερον ὅμως ἀποφυλακισθεὶς διωρίσθη πασᾶς τῆς Αὐλώνας. Ἐπὶ Βαγιαζήτ τοῦ Β' ὁ Γκεδικ Ἐρῆ Ἀχμέτ πασᾶς, ἐνίκησεν τὸν ἀδελφὸν τούτου, τὸν ἡγεμονόπαιδα Δζέμ, ἐπαναστατήσαντα. Ὑποπεσὼν ἀργότερον εἰς δυσμένειαν ἐθανατώθη τῷ 1482 κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου, ἐντὸς λουτρῶνος ἐν Ἀδριανουπόλει. (Ἴδε περὶ αὐτοῦ ἐν : Ἄ β ρ. Β α π ο ρ ῖ δ ο υ, Ἐπίτομος Βιογραφικὴ Ἱστορία τῶν Σουλτάνων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἔκδ. δευτέρη, Κων/πολις, 1887, Τεῦχος πρῶτον, σελ. 100—119).

ἐπόθει νά καταλάβῃ καί τὰ παράλια τῆς θαλάσσης καί μάλιστα νά ἐξ-
 ισλαμίση ἅπαντα τὰ περίξ χωρία. Διέταξε τότε τὸν ὑποτελή του Ἄχμετ
 νά προετοιμασθῇ πρὸς ἐκστρατεῖαν, αὐτὸς δὲ ἐξοπλίσας τριακόσια πλοῖα
 συνεκέντρωσεν ἱκανὸν στρατὸν ἐκ πεζῶν καί ἱππέων καί οὕτως ἐκτελέ-
 σας τὰς διαταγὰς τοῦ σουλτάνου, παρουσιάσθη ἐνώπιόν του, καί, μὴ ἐρω-
 τήσας ποίαν κατεύθυνσιν ἐμελλε νά λάβῃ, σταυρώσας τὰς χεῖράς του ἀνέ-
 μενε. Τότε ὁ βασιλεὺς τὸν ἠρώτησεν : «Ἐἶσαι ἕτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν;»
 αὐτὸς δὲ ἀπήντησε : «Τὰ πλοῖα καί οἱ ἄνδρες μου ἀναμένουσι τὰς δια-
 γὰς σου». Εὐθὺς ἀμέσως τότε ἔκρουσαν τὰ τύμπανα, ἀνηρτήθησαν αἱ
 σημαῖαι ἐπὶ τῶν ἰστῶν τῶν πλοίων, οἱ πολεμισταὶ προσηυχήθησαν καί
 ἀποπλεύσαντες ἑβδομήκοντα χιλιάδες ἀνδρείων στρατιωτῶν ἀπεβίβάσθη-
 σαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κιέφφε καί ἔστησαν ἀμέσως τὰ τηλεβόλα των,
 ἐνῶ ὁ Ἄχμετ πασᾶς, διατρέχων τὸ στρατόπεδον ἀνέκραζεν : «Ἄνδρεῖοι
 πολεμισταὶ τοῦ Ἰσλάμ! Ἄγωνισθῆτε, ὥστε ἡ πόλις αὕτη νά περιέλθῃ εἰς
 χεῖρας τῶν μουσουλμάνων!». Ὁρμήσαντες τότε οἱ στρατιῶται, ἐπολέμη-
 σαν ἐπὶ ἡμέρας καί νύκτας πολλάς, ἐνοχλοῦντες καί κατατυραννοῦντες
 τοὺς ἀπίστους. Ἀντελήφθησαν τότε οἱ ἄπιστοι, ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐπρόκειτο
 πάση θυσίᾳ νά καταλάβωσι τὸ φρούριόν των καί συγκεντρωθέντες περίξ
 τοῦ ἡγεμόνος των, ἐζήτησαν νά παραδώσῃ τὸ φρούριον εἰς χεῖρας τοῦ ἐχ-
 θροῦ. Πρὸ τῆς ἐπιμονῆς αὐτῶν, ὁ ἡγεμὼν ἠναγκάσθη νά δηλώσῃ τὴν τρί-
 την ἡμέραν ἀπὸ τῆς πολιορκίας ὑποταγίην. Τὴν πέμπτην ἡμέραν ἠνοίχθη-
 σαν αἱ πύλαι τοῦ φρουρίου καί εἰσῆλθον τροπαιοῦχοι οἱ ἄνδρες καί ἡ ση-
 μαία τοῦ σουλτάνου. Οἱ ἱμάμια καί οἱ χατήπαι ἔψαλλον θρησκευτικὰ ᾄ-
 σματα καί εὐχὰς ὑπὲρ μακροημερεύσεως τοῦ βασιλέως. Ἐντὸς τοῦ φρου-
 ρίου ὑπῆρχε μία μεγάλη ἐκκλησία τῶν ἀπίστων Ἑλλήνων, τὴν ὁποίαν
 μετέβαλον εἰς τέμενος καί προσηυχήθησαν, ἀναγνώσαντες συνάμα εὐχὰς
 ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ. Ὁ Ἄχμετ πασᾶς διένειμεν εἰς τοὺς στρα-
 τιώτας καί τοὺς ἱερωμένους ἐκ τῶν ἀνδρῶν του ἄφθονα δῶρα καί χρή-
 ματα. Μετὰ ταῦτα παρέδωσε τῷ σουλτάνῳ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀπίστου
 ἡγεμόνος καί κατέγραψεν ἅπαντα τὰ κτήματα καί τὰς οἰκίας καί τοὺς
 κατοίκους, πλουσίους τε καί πένητας τῆς πόλεως. Κρατήσας δὲ δι' ἑαυτὸν
 καί τὸν σουλτάνον τοὺς ἐκλεκτοτέρους ἐκ τῶν ὁμήρων, τοὺς ὑπολοίπους
 διένειμεν εἰς τοὺς πολεμιστάς. Τὰς ἐγκαταλειφθείσας οἰκίας τῶν ἀπίστων
 παρεχώρησε τοῖς μουσουλμάνοις. Ἀκολουθῶς, ἐπιτεθεὶς κατὰ τῆς Ἀ-
 ζάφ (: Τανάιδος), κατέλαβεν αὐτήν, ὡς καί ἄλλα τινὰ φρούρια, παραδοθέν-
 τα ἀμαχητεῖ. Ἐκεῖθεν ἐπετέθη κατὰ τῆς Μενκιούπ (: Ταρκετάνης), τὴν
 ὁποίαν, καίτοι ἐπολιόρκησεν ἐπ' ἄρκετόν, δὲν ἠδυνήθη νά κυριεύσῃ
 καί προσέφυγεν εἰς τὸ ἐξῆς σπουδαῖον στρατήγημα. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ φρου-
 ρίου αὐτοῦ, πεισθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν του, ἐπροθυμοποιήθη νά παραδώ-
 σῃ αὐτὸ τῷ σουλτάνῳ, πλὴν ὁμως ἡ γηραιὰ μήτηρ του, ἀντιφρονούσα,

συνήθροισε στρατὸν καὶ ἀντέστη εἰς τὰς ἐφόδους τῶν πολεμιστῶν τοῦ κραταιοῦ σουλτάνου. Πρὸ τῆς ἀντιστάσεως αὐτῆς, ὁ Ἄχμετ πασᾶς, λαβὼν τὸν στρατὸν του, ἀπῆλθεν εἰς παρακείμενον κρησφύγετον, ἐξ οὗ παρηκολούθει τὰς κινήσεις τῶν ἀπίστων. Οὗτοι νομίσαντες ὅτι οἱ Τούρκοι ἀπεσύρθησαν, ἤρχισαν ἐξερχόμενοι τοῦ φρουρίου. Ἐπιτεθεὶς τότε ὁ Ἄχμετ πασᾶς, κατέλαβε τὸ φρούριον Μενκιούπ, ἠχμαλώτισε τὸν ἡγεμόνα καὶ τοὺς εὐπατριδας καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν. Κατέσχεν ἅπασαν τὴν περιουσίαν τῶν ἀπίστων, διώρισεν ἱεροδίκην, μετέτρεψε τὰς ἐκκλησίας εἰς τεμένη καὶ ἀπῆλθε τροπαιούχος, ἐν ἔτει ἐγείρας 880 (: 1477), βασιλεύοντος τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ Χὰν Γαζῆ¹.

Κεφάλαιον.—Ἐκθέτω ἐν αὐτῷ τὰ τῆς ἐκστρατείας τῆς Μολδαβίας².

Κεφάλαιον.—Ἐκθέτω ἐν αὐτῷ τὰ τῆς ἐκπορθήσεως τῆς Δαλματίας³.

Κεφάλαιον.—Ἐκθέτω ἐν αὐτῷ, τίνι τρόπῳ καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν ὁ σουλτάνος Μεχμέτ ἐπολιόρησε τὴν Σκόδραν⁴.

Κεφάλαιον.—Ὄνομαστικὸς κατάλογος τῶν σοφῶν βεζυρῶν τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας⁵.

Κεφάλαιον.—Περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μεβλανά Ρουστέμ⁶.

Κεφάλαιον.—Μνημεῖα καὶ τεκμήρια τῶν διαφόρων πασιδῶν τῆς ἐποχῆς αὐτῆς⁷.

Χασὰν πασᾶς:—Ἀνήγειρεν ἐν Προύσῃ μέγα καρβάν-σαράϊ, τοῦ ὁποίου τὸ ἥμισυ ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν τῆς Μέκκας, τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὸν υἱόν του. Αὐτὸς δέ, πένης ὢν, ἐπώλησε τοῦτο τῷ Ἄχμετ ἀγᾶ, ὅστις πάλιν ἀφιέρωσεν αὐτὸ εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἡμῶν.

Βαγιαζῆτ πασᾶς:—Ἀνήγειρεν ἐν πτωχοτροφεῖον εἰς Ἀμάσειαν, καὶ ἱεροδιδασκαλεῖον ἐν Προύσῃ.

Χατζῆ Χαλήλ πασᾶς: Ἀνήγειρεν ἐν Ἀργυρουπόλει μέγα κελλίον καὶ ἕτερον μεδρεσέν.

Καρατζᾶ πασᾶς:—Μέγα κελλίον ἐν Γιὰρ-Χισάρ.

Χατζῆ Οὐσῆ πασᾶς:—Οὗτος ἀνήγειρε μέγαν μεδρεσέν εἰς τὸ ὑπὲρ

¹ Ἀκολουθοῦν δύο τετράστιχα.

² Παραλείπεται ὡς μὴ ἐνδιαφέρον τὴν ἐλληνικὴν ἱστορίαν.

³ Ὡσαύτως.

⁴ Ὡσαύτως.

⁵ Ὡσαύτως.

⁶ Παραλείπεται ὡσαύτως.

⁷ Ὅσον καὶ ἂν κεφάλαιον τοῦτο δὲν ἐνδιαφέρει ἀμέσως τὴν ἐλληνικὴν ἱστορίαν, μεταφράζεται ἐν τούτοις διὰ τὸ γενικώτερον αὐτοῦ ἐνδιαφέρον.

τὴν Εὐδοκιάδα πεδίων Ἀβάδ, τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν τῆς Μέκκας.

Μεχμέτ ἀγᾶς: — Πτωχοκομεῖον εἰς Ὅσμαντζίκ (: Πιμήλισσα).

Φεΐζουλλάχ πασᾶς: — Ἀνήγειρεν ἐν Ἀδριανουπόλει μέγα ἀνάκτορον περίλαμπρον.

Μολλᾶ Σαχίν: — Ἀνήγειρεν ἐν Φιλιππουπόλει μέγα πτωχοκομεῖον καὶ ἕτερον μεδρσεέν.

Σαρουτζᾶ πασᾶς: — Ἀνήγειρεν ἐν Καλλιπόλει πτωχοκομεῖον καὶ ἐν Σελευκείᾳ τέμενος.

Ἰσχάκ πασᾶς: — Πτωχοκομεῖον καὶ μεδρσεέν εἰς Ἀϊνέγκιολ (: Ἀλγελόκωμα).

Κασήμ πασᾶς: — Μέγα μοναστήριον ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ τέμενος εἰς Καράχισαρ (: Νικόπολιν).

Χαλήλ πασᾶς: — Μέγα κελλίον ἐν Νικομηδείᾳ.

Ζαγανὸς πασᾶς: — Μέγα τέμενος ἐν Μπαλῆκεσιρ (: Μυσία).

Κεμάλ πασᾶς: — Τέμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Μαχμουτ πασᾶς: — Οὗτος ἀνήγειρεν ἐν Κωνσταντινουπόλει πτωχοκομεῖον, μεδρσεέν, τέμενος καὶ διάφορα κελλία, ἀφιέρωσε δὲ ὅλα αὐτὰ τῇ ἱερᾷ τῆς Μέκκας πόλει, ὡς ἐπίσης καὶ χίλια φλωρία κατ' ἔτος, διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς ἰδίας πόλεως.

Μεσίχ πασᾶς: — Μέγα τέμενος ἐν Καλλιπόλει.

Φαΐκ πασᾶς: Ἐπεθύμει πολλά, ἀλλ' οὐδὲν ἔπραξεν.

Νισαντζῆ ἴμπρημ πασᾶς: — Μεδρσεέν ἐν Ἀδριανουπόλει.

Χακίμ Γιακούπ: — Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται πλῆθος ἀριστοουργημάτων ἀρχιτεκτονικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν εἰς διαφόρους τῆς αὐτοκρατορίας ἐπαρχίας. Ὑπουργέοντος τοῦ Γιακούπ Βέη, ἅπαντες οἱ Ἑβραῖοι τῆς Τουρκίας, πένητες καὶ εὐποροῦντες, προσελήφθησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἀνεδείχθησαν εἰς διαφόρους ὀργανικὰς θέσεις.

Σινὰν πασᾶς¹: — Μέχρι τοῦ θανάτου του ὑπέσχετο πολλά, ἀλλ' οὐδὲν ἐποίησεν.

Τσελεμπῆς Μαγνησίας²: — Τέμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Νισαντζῆ πασᾶς: — Ἦτο τόσον πλεονέκτης καὶ φυλάργυρος, ὥστε, παρὰ τὴν κολοσσιαίαν του περιουσίαν, οὐδὲν κοινοφελὲς ἔργον ἐποίησεν. Ἐσφτερίζετο τὰς περιουσίας τῶν ἄλλων καί, μόνον ὅτε ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπάρχου Ἀλαΐε, ἀνήγειρε διὰ τῶν χρημάτων αὐτῆς μικρὸν τέμενος ἐν Κων/πόλει.

¹ Ἐκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πορθητοῦ. Τῷ 1447 ἐγένετο βεζύρης, ἀλλὰ παυθεὶς ἀμέσως, ἀπέθανε τῷ 1487.

² Μεχμέτ ἐφέντης: Βεζύρης καὶ ἱεροδίκης. Ἀπέθανε τῷ 1486.

Χαζερῆ Κασῆμ πασᾶς : — Ἀνήγειρε τέμενος καὶ διδασκαλεῖον ἐν Κων/πόλει, τέμενος ἐν Ἀδριανουπόλει, μεδρσεὲν ἐν Προύση, τέμενος ἐν Εὐβοίᾳ, τέμενος ἐν Κιέφφε, Πτωχοκομεῖον ἐν Σελευκείᾳ καὶ μεγάλην γέφυραν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Γκεντίτζ ¹.

Νταοὺτ πασᾶς : — Τέμενος καὶ μεδρσεὲν ἐν Κων/πόλει ².

Φεναρῆ ὀγλοῦ Ἀχμέτ πασᾶς : — Ἐπόθει πολλά, ἀλλ' ἀπέθανεν ἄπρακτος.

Χαλήλ πασᾶς : — Τέμενος καὶ διδασκαλεῖον ἐν Κων/πόλει καὶ ἕτερον τέμενος ἐν Μυτιλήνῃ.

Ἄλῆ πασᾶς : — Τέμενος, πτωχοκομεῖον καὶ μεδρσεὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Μυτιλήνῃ.

Γιακοῦπ πασᾶς : — Πτωχοκομεῖον ἐν Εὐβοίᾳ.

Ἰσκενδῆρ πασᾶς : — Τέμενος ἐν Κων/πόλει καὶ μοναστήριον ἐν Γαλατῶ.

Ντερβίς Μουσταφᾶ πασᾶς : — Τέμενος καὶ ἱεροδιδασκαλεῖον, ὕδραγωγεῖα καὶ κρήνας ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Χερσὲκ ὀγλοῦ Ἀχμέτ πασᾶς : Πτωχοκομεῖον, τέμενος καὶ ὕδραγωγεῖον ἐν Εὐβοίᾳ ³.

Κεφάλαιον.—Τὸ ἦθος καὶ ὁ χαρακτήρ τῶν προγόνων τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ Β' ⁴.

Κεφάλαιον.—Ἐκθέτω ἐν αὐτῷ τίνες ἐκ τῶν προαναφερθέντων προγόνων τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ ἐπλουτίσθησαν καὶ τίνι τρόπῳ ⁵.

Κεφάλαιον.—Ὄνομαστικός κατάλογος τῶν προϋπόντων ἐν τοῖς γραμμασι καὶ ταῖς τέχναις, ἐπὶ Μεχμέτ Β' ⁶.

Κεφάλαιον.—Περὶ τοῦ περιφήμου Χατζῆ Μπεκτάς ⁷.

Κεφάλαιον.—Ἀναφέρω ἐν αὐτῷ τὰ ἐπακολουθήσαντα ⁸.

Κεφάλαιον.—Τὰ τῆς ἀφίξεως αἰγυπτίων στρατιωτῶν ⁹.

¹ Εἶναι ὁ Ἔρμος ποταμός.

² Δὲν ἀναγράφεται εἰς τὸ χειρόγραφον τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ.

³ Ἀκολουθοῦν τέσσαρα τετράστιχα καὶ κρίσεις τοῦ συγγραφέως περὶ τῶν ἀναφερθέντων μνημείων.

⁴ Παραλείπεται ὡς μὴ ἐνδιαφέρον τὴν ἐλληνικὴν ἱστορίαν.

⁵ Ὡσαύτως.

⁶ Ὡσαύτως. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τουρκικῆς ἀπόψεως, καὶ θεωρεῖται πολὺτιμος πηγὴ διὰ τὴν γραμματολογίαν τῆς Τουρκίας τοῦ 1451—1480.

⁷ Ὡσαύτως.

⁸ Ὡσαύτως.

⁹ Ὡσαύτως.

Κεφάλαιον. — "Αφίξις πρέσβειων τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου¹.

Κεφάλαιον — Διήγησις τῶν ἐπακολουθησάντων².

Κεφάλαιον. — Ἐκθέτω ἐν αὐτῷ τὰ ἐπακολουθήσαντα.

Ἐπιθυμῶν λοιπὸν ὁ βασιλεὺς νὰ ἀποκαταστήσῃ τὰς σχέσεις του (: μετὰ τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου), μετὰ παρέλευσιν ἀρκετῶν ἐτῶν, ἀπέστειλε πρέσβεις του, ἵνα τῷ εὐχηθῶσιν εὐδαίμονα βασιλείαν. Ἀπέστειλε τὸν ἀρχικλητῆρά του μετὰ πλουσιῶν δώρων, ἀφιχθέντα ὅμως αὐτὸν εἰς Αἴγυπτον, δὲν ἐτίμησαν δεόντως, δι' ὃ ἐπιστρέψας παρεπονεῖτο τῷ σουλτάνῳ, ὅστις σφόδρα ἐλυπήθη διὰ τὴν στάσιν αὐτὴν τῶν αἰγυπτιῶν. Ἀργότερον καὶ ὁ σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου ἀπέστειλε πρέσβεις εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἐπικρίνωσι τὴν στάσιν τοῦ σουλτάνου ἡμῶν, ὅπερ δυσηρέστησεν αὐτὸν σφόδρα καὶ ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς χώρας ἐκείνης καὶ τοῦτο διότι δὲν εἶναι πρέπουσα ἢ ἀποστολὴ τοιούτων πρέσβειων εἰς βασιλέα τόσοσιν ἔνδοξον καὶ μεγαλοπρεπῆ³.

Οἱ πρέσβεις οὗτοι ἀφίχθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ ἔτος ἐγείρας 884 (: 1480), ὀλίγον δὲ ἀργότερον, ὁ θεοσεβῆς καὶ λαοφιλὴς ἡμῶν βασιλεὺς, ὁ σουλτάνος Μεχμέτ Χάν Γαζῆ, ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον, τοῦ υἱοῦ του Βαγιαζήτ Χάν ἀνακηρυχθέντος σουλτάνου, ἐν ἔτει ἐγείρας 886 (: 1481). Ἐκτοτε δὲ ἄρχεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ἣτις ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ ἀποκαλεῖται περίοδος τοῦ σουλτάνου Βαγιαζήτ τοῦ Β΄.

Τοῦ ἐνὸς λοιπὸν ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ σουλτάνου Μεχμέτ ἀνεληθόντος εἰς τὸν θρόνον, ὁ ἕτερος ὁ σουλτανόπαις Δζέμ, ἀπελθὼν ἀφίκετο εἰς Αἴγυπτον⁴.

Ἐρωτήσεις: Φίλε Δεοβίσι! Ἐξέθεσες μέχρι τοῦδε λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνδραγαθημάτων τῆς δυναστείας τοῦ Ὀσμάν, γνωρίζεις ὅμως καὶ τὰ τοῦ βίου τῶν βασιλέων αὐτῶν;

Ἀπάντησις: Βεβαίως γνωρίζω: ἄλλα μὲν ἐπληροφορήθην ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἱστορικῶν βιβλίων, ἄλλα δὲ εἶδον ἰδίως ὄμμασιν ἰδοῦ αὐτά:

Ὁ σουλτάνος Ὀσμάν Γαζῆ ἔζησεν ἐξήκοντα ἐννέα ἔτη, καὶ εἰς ἡλικίαν τριάκοντα δύο ἐτῶν ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον Καρατζᾶ Χισὰρ (: Μελλάγγεια). Ἐπὶ εἴκοσιν ἕξ ἔτη ἀπεκαλεῖτο Ὀσμάν Γαζῆ (: Τροπαιοῦχος). Αἰτία τοῦ θανάτου του εἶναι ἡ ποδάγρα, ἐξ ἧς ἔπασχεν ἀπὸ καιροῦ.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀρχάν Γαζῆ ἔζησεν ὀγδοήκοντα δύο ἔτη. Ἀποθνή-

¹ Ὁσαύτως.

² Ὁσαύτως.

³ Ἀζουλουθεῖ ἐν τετραστάχον.

⁴ Ἀζουλουθοῦν τὰ τῶν περιπετειῶν τοῦ Σουλτανόπαιδος Δζέμ εἰς Αἴγυπτον καὶ Εὐρώπην.

σκοντος τοῦ πατρὸς του, ἦτο τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν καὶ ἐβασίλευσε ἄλλα τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη. Ἐτελεύτησε παθὼν καὶ οὗτος παδάγραν.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μουράτ Χάν ἔζησεν ἐξήκοντα ὀκτὼ ἔτη Ἀποθνήσκοντας τοῦ πατρὸς του, εἶχεν ἡλικίαν τριάκοντα ἑπτὰ ἐτῶν καὶ ἐπὶ τριάκοντα ἔτη ἐμνημονεύετο εἰς τὰ τεμένη ὡς σουλτάνος τῶν μωαμεθανῶν. Ἐδολοφονήθη ὑπὸ κατασκόπου τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Σέρβων καὶ οὕτως ἐγένετο μάρτυς τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Υἱὸς αὐτοῦ εἶναι ὁ Βαγιαζήτ Χάν, ὁ ἐπονομαζόμενος Γιλντιρίμ (: Κερραυνός). Ἐζησεν ἐξήκοντα ἔτη, ἐβασίλευσε δέκα ἕξ, καὶ ἐτελεύτησε κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ ἀτίμου Ἰαμερλάνου.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μεχμέτ Χάν¹ ἔζησε τεσσαράκοντα ὀκτὼ ἔτη καὶ ἐβασίλευσεν εἴκοσι δύο ἔτη, ἄλλοτε μὲν ἐν Ἀμασειᾷ, ἄλλοτε δὲ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας². Ἀποθνήσκοντας τοῦ πατρὸς του, ἦτο δέκα ὀκτὼ ἐτῶν. Εὐρισκόμενος ἐν Ἀδριανουπόλει προσεβλήθη ἐξ ἡμιπληγίας, μὴ δυνηθέντων δὲ τῶν ἰατρῶν νὰ εὕρωσι φάρμακον, ἀπέθανε.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μουράτ Χάν ἔζησε τεσσαράκοντα ἐννέα ἔτη. Ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἦτο δέκα ὀκτὼ ἐτῶν καὶ ἐβασίλευσε τριάκοντα ἔτη. Ἀπέθανεν αἰφνιδίως ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ περιπάτου του.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μεχμέτ Χάν Γαζή ἔζησε πενήτηκοντα ἔτη. Ὅτε ἀνηγορεύθη βασιλεὺς, ἦτο δέκα ἑπτὰ ἐτῶν. Ἐβασίλευσε τριάκοντα ἔτη³. Ἐτελεύτησε λόγῳ τῆς ποδάγρας ἐξ ἧς ἔπασχεν. Οἱ ἰατροὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τῷ παράσχωσι βοήθειαν, ἐκάλεσαν ξένους ἰατρούς, συνεσκέφθησαν, ἐφλεβοτόμησαν τὸν πόδα του, ἀλλὰ ματαίως. Βλέποντες δὲ τέλος ὅτι ὑπέφερον ἀδίκως, τῷ ἔδωσαν καταπραῦντικὸν φάρμακον καὶ ναρκωτικὸν ἰσχυρόν, καὶ οὕτως, ἐτελεύτησεν, ἐν ἔτει ἐγείρας 886 (: 1481)⁴.

Αὐτὸν διεδέχθη ὁ υἱὸς του σουλτάνος Βαγιαζήτ, οὕτινος τὴν ἱστορίαν ἐκθέτω κατωτέρω.

ΑΒΡ. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

¹ Ὁ Ἀσίκ Πασᾶ Ζαντέ, δὲν ἀναφέρει ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του τὴν μεσοβασιλείαν τῶν ἡγεμονοπαίδων Σουλεϊμάν καὶ Μουσαῖ, διαρκέσασαν ἔνδεκα ἔτη (1402—1413).

² Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Μεχμέτ Α΄ ἐβασίλευσε μόνον ὀκτὼ ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1413 μέχρι τοῦ 1421.

³ Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι τοῦ Ἀσίκ Πασᾶ Ζαντέ δὲν εἶναι ἀκριβεῖς. Ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ ἐν τούτοις δὲν παρουσιάζεται ἡ ἀνακρίβεια αὕτη.

⁴ Ἀκολουθοῦν τέσσαρα τετράστιχα.